

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

32E JAARGANG

WOENSDAG 25 JUNI 1947

No. 1572

COMMISSIE VAN REDACTIE:

H. W. Lambers; N. J. Polak; J. Tinbergen;
H. M. H. A. van der Valk; F. de Vries;
J. H. Lubbers (Redacteur-Secretaris).

Assistent-Redacteur: A. de Wit.

Administratie: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Telefoon: Redactie 38040, Administratie 38340. Giro 8408.

Abonnementsprijs van het blad, franco per post in Nederland f 26* per jaar. Overzeese gebiedsdelen en buitenland f 28 per jaar. Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar. Losse nummers 75 cents.

Aangetekende stukken aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam (W.).

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Tel. 69300, toestel 6).

INHOUD:

	Blz.
De artikelen van deze week	503
Uit buitenlandse bron	503
De dans om het gouden kalf door <i>Mr K. P. van der Mandele</i>	504
Leeftijdsopbouw, werkgelegenheid en industrialisatie in verband met een Economische Unie tussen België, Nederland en Luxemburg door <i>Ir E. J. Mulder</i>	505
Van zwarte naar vrije markt door <i>Dr C. N. F. Swart-touw</i>	507
Rijn, Ruhr en reparaties door <i>J. H. Cohen Stuart</i>	509
Aantekeningen:	
De inwisselbaarheid der sterlingsald per 15 Juli a.s.	512
De buitenlandse handel van Polen	513
Internationale notities:	
Europa's dollarschaarste	514
Dalende opbrengsten van de beleggingen der Amerikaanse levensverzekeringmaatschappijen	514
Canada	515
Boekaankondiging	515
Geld- en kapitaalmarkt	515
Statistieken:	
Bankstaten	516
Verkeer en vervoer in Nederland	517
In- en uitvoer van Nederland	518
De kolonpositie van Nederland	518
Groothandelsprijzen in de Verenigde Staten	518
Overzicht der laatste vier verkorte balanssen van De Nederlandsche Bank	519

DEZER DAGEN

lange dagen, vol activiteit. De theorie der cyclische levenskracht van Huntington, met de top in Juni, ontvangt nieuw bewijsmateriaal.

Over de Indische quaestie volgen de gedachtewisselingen zo snel, dat het gehele rijke taaleigen van de diplomatie voor de benaming nodig is: Komt Mohammed tot de berg? Het Republikeinse kabinet vliegt althans naar Batavia; doch ook terug naar Djokja. De Nederlandse Regering volhardt in een standpunt, dat men in niet diplomatieke taal kan vastleggen als: men moet geen heeroepen voor men over de brug is.

Komen de Russen over de brug? Hun minister van Buitenlandse Zaken, Molotov, heeft toegezegd met zijn collega's uit Groot-Brittannië en Frankrijk over de Marshall-gedachte — er is geen Marshall-plan, dat moet uitdrukkelijk uit Europa komen — te overleggen. Er zal een Franse minister van Buitenlandse Zaken zijn op dat tijdstip. De Franse parlementaire financiële commissie heeft de brug, waarover Minister Schuman 137 milliard francs aan de Schatkist wilde doen toekomen, opgehaald en weer neergelaten; zo ook het Parlement. Maar vijf gouvernementeleden dagen lang in Frankrijk.

De aanwezige Engelse minister van Buitenlandse Zaken zal Bevin zijn. De „Labourrebellen” hebben zich bij zijn politiek neergelegd, zover het de Verenigde Staten en Rusland betreft. Bevin zelf is zo actief, dat hij een voorbereide redevoering over de Europese samenwerking vergat voor een philippica tegen Rusland. Of is dit preventieve diplomatie, onder afwijking van Prospero's advies: „let us not burthen our remembrance with a heaviness that's gone”? Bevin denkt zich het Russische standpunt kennelijk in de geest van Staring's hoofdige boer: „Ik kom er ook, met laarzen aan!”

Een „suspension bridge” wordt geconstrueerd voor het toekomstige bestuur van India. Onder grote spanningen is van Indische zijde besloten tot splitsing van Bengalen en de Punjab. Het ravijn gaapt. Twee vorstendommen hebben reeds verklaard, zich geheel onafhankelijk te zullen maken.

Nog meer parlementen zijn vol leven. In Nederland werd de Nationale Spaarraad aanvaard, doch geamendeerd. Het uitgeven van spaarcertificaten wil het parlement zelf beheren. Ook werd een parlementaire enquête voorgesteld naar het regeringsbeleid in de Londense periode. Krachtiger weerde zich nog de Amerikaanse volksvertegenwoordiging over President Truman's veto tegen de arbeidswet. Het Congres verwierp het meteen; in de Senaat kon de fysieke krachtsinspanning van een filibuster het weekend overbruggen; doch ook daar is het veto overstemd.

Doorvoerverkeer naar Duitsland over de Noordzeehavens, uitbreiding van de K.L.M. en Argentinië, dat in geschenken aan Europa niet bij de V. S. wil achterblijven. Het is flink: als nu de geest maar vaardig blijft en men geen vacantie moet nemen. Stakingen zijn er nog genoeg.

HAV BANK - SCHIEDAM
PERSONEEL-VERZEKERING

N.V. BRONSWERK

gevestigd te **AMERSFOORT.**

UITGIFTE van
1000 Aandelen B,

elk groot nominaal f 1000.— aan toonder,
 waarvan reeds 450 aandelen op inschrijvingsvoor-
 waarden zijn geplaatst.

De aandelen delen ten volle in de winst van het
 boekjaar, lopende tot 31 December 1947,
 en van volgende boekjaren.

Ondergetekenden berichten, dat zij de inschrijving
 op de resterende 550 aandelen B van bovengenoemde
 uitgifte openstellen op

Woensdag 2 Juli 1947,

van des voormiddags 9 uur tot des namiddags 4 uur,

bij hun kantoren te **AMSTERDAM, ROTTERDAM,**
's-GRAVENHAGE en **AMERSFOORT**, voor zover
 aldaar gevestigd,

tot den koers van 108 pCt.

op de voorwaarden van het prospectus dd. 24 Juni 1947.

Prospectussen en inschrijvingsbiljetten zijn ver-
 krijgbaar bij de inschrijvingskantoren.

Nederlandsche Handel-Maatschappij, N.V.
Kerkhoven & Co.

AMSTERDAM, 24 Juni 1947.

International Business Machines Corporation New York
 kondigt 2 belangrijke nieuwe machines aan:

1. IBM Calculating Punch, Type 602,

2. IBM Proof Machine, Type 801.

Vraagt nadere inlichtingen aan:

Internationale Bedrijfsmachine Mij N.V.

Frederiksplein 34, Amsterdam-C., Tel. nrs. 33406, 33656, 31856

EERSTE NEDERLANDSCHE

Verzekering Mij. op het Leven en tegen Invaliditeit N.V.

Gevestigd te 's-Gravenhage

ADMINISTRATIEKANTOOR DORDRECHT - BELLEVUESTRAAT 2, TELEFOON 5346

Personeels-Pensioenverzekering

verschafft directe fiscale besparing — afschrijving van
 toekomstige lasten — blijvende sociale voldoening
 Vraagt U eens welgedocumenteerd advies aan ons
BUREAU VOOR COLLECTIEVE CONTRACTEN

Nederlandsch Indische Handelsbank, N.V.

Amsterdam — Rotterdam — 's-Gravenhage

Alle Bank- en Effectenzaken

Reis-ongevallen- en bagage-ver-
 zekeringen voor binnen- en
 buitenlandse reizen.

R. MEES & ZOONEN

ASSURANTIE-MAKELAARS

AMSTERDAM · ROTTERDAM · 'S-GRAVENHAGE

DELFT · SCHIEDAM · VLAARDINGEN

N.V. KONINKLIJKE
NEDERLANDSCHE
ZOUTINDUSTRIE

Boekelo · Hengelo

ZOUTZIEDERIJ

Fabriek van:

zoutzuur, (alle kwaliteiten)

vloeibaar chloor

chloorbleekloog

natronloog, caustic soda.

gispen

meubelen en gisolampen

culemborg
 amsterdam
 rotterdam

Koninklijke
Nederlandsche
Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants
Schiedam

DE ARTIKELEN VAN DEZE WEEK.

Mr K. P. van der Mandele, *De dans om het gouden kalf.*

Gedurende de oorlog werden de hulpbronnen van de geallieerden met succes gepoold.

De door Marshall gestelde voorwaarde voor de Amerikaanse hulpverlening aan Europa is doordrongen van dezelfde gedachte.

Het door hem gegeven advies „to pool their resources” komt neer op een Europese aaneensluiting in een economisch blok, dat onderling zoveel mogelijk ruilt en bovendien die grondstoffenlanden moet trachten te omvatten, die aan Amerika dat kunnen leveren, wat dit land als rente of als dividend wil accepteren.

Evenals gedurende de oorlog brengt de aaneensluiting met zich het in het leven roepen van een soort „Economic High Command”.

Ir E. J. Mulder, *Leefijdsopbouw, werkgelegenheid en industrialisatie in verband met een Economische Unie tussen België, Nederland en Luxemburg.*

De structuur van de bevolking in Nederland enerzijds en België/Luxemburg anderzijds is van die aard, dat in het eerste land in de periode 1950-1959 het aantal mannelijke beroeps personen waarschijnlijk met meer dan 300.000 zal toenemen, terwijl voor België een geringe afnemings is te verwachten. Dit betekent, dat Nederland voor het probleem staat voor zijn accres aan arbeidskrachten werkgelegenheid te vinden. Industrialisatie is de enige uitweg. Voor België/Luxemburg is, dat niet het geval.

Bij het overleg over de te stichten economische Unie zal Nederland voortdurend moeten wijzen op het verschil in leeftijdsopbouw tussen de eigen bevolking en die der wederpartij.

Dr C. N. F. Swarttouw, *Van zwarte naar vrije markt.*

Niet allen, die distributiebonnen ontvangen, maken er volledig gebruik van. Er zijn immers verschillen in individuele behoeften en koopkracht. Het gevolg is, dat bonnen verhandeld worden. In verband met een wettelijk verbod, vindt die handel op de zwarte markt plaats. Het is beter het wettelijk verbod op te heffen.

Met de vrije markt zal het misbruik, dat thans door de zwarte handelaar van de onwetendheid van marktpartijen wordt gemaakt, verdwijnen; zij verschaft aan de economisch zwakken additionele koopkracht en geeft de consument gelegenheid zijn behoeften volgens eigen inzicht te vervullen.

Mr J. H. Cohen Stuart, *Rijn, Ruhr en reparaties.*

Geen land heeft in de jongste oorlog meer te lijden gehad dan Rusland. De materiële schade aan civiele bevolking en productie-apparaat toegebracht, wordt op 128 milliard dollars geschat. In dit licht bezien, lijkt een schadevergoeding van 10 milliard niet overmatig.

De Westerse mogendheden hebben deze eis niet aanvaard, omdat zij de opbrengst van de Duitse productie eerst willen aanwenden voor de financiering van de nodige importen.

Russische „lastigheid” moet evenwel worden gezien tegen de enorme schade, die het land heeft geleden. Ook is Rusland niet tevreden met de graad van demilitarisatie en denazificatie in de Engelse en Amerikaanse zones.

UIT BUITENLANDSE BRON.

De nationalisatie van De Nederlandsche Bank, is, aldus „The Economist” van 21 Juni, „a measure of the change that has occurred in the political atmosphere of Europe over the past decade. Ten years ago such a proposal would have been received with angry consternation by a large section of the solid Dutch burghers. Today the bill does not merely fail to arouse any opposition; it is almost universally accepted as an inevitable development. That this should be so, not only in Holland but over Western Europe as a whole, must in large part be attributed to the power of example and in particular to the nationalisation of the Bank of England. This is in truth a case of „when the old lady turns we all turn”.

Dollarcredieten ter grootte van £ 750 miljoen per jaar zijn tot dusver door de Verenigde Staten aan Europa verstrekt. Bijna 5/6 ervan werd besteed voor de aankoop van voedingsmiddelen. De voedselproductie in Europa is, naar een bericht in „The Observer” van 22 Juni jl. meldt, sinds 1938 sterk achteruitgegaan, zoals uit onderstaande cijfers blijkt:

	1938	1946
	In miljoenen metrische tonnen	
Vlees	11,1	6,6
Melk en melkproducten	94	64
Suiker	6,6	5
Vetten en oliën	4	2,9

De zwarte prijzen in Frankrijk van goud en vreemde bankbiljetten zijn sterk gestegen door de jongste politieke en sociale gebeurtenissen, hetgeen blijkt uit onderstaand staatje (ontleend aan „L'Economie” van 19 Juni).

	Koers te Parijs			Pariteiten in Franse francs te		
	Midden Mei	Eind Mei	17 Juni	Genève	Brussel	Rome
	Berekend op basis v. d. laatst bekende koersen					
„Louis d'or”	2.575	2.600	2.950	—	2.695	2.110
Dollar	215	225	265	230	235	251
Pond sterling	590	645	700	649	692	726
Zwitserse franc	60	59	68	62	66	66
„Louis suisse”	2.100	2.100	2.500	1.900	2.205	—

De oogstresultaten in Oostenrijk in 1946 waren, vergeleken met die van vóór de oorlog, nog zeer onbevredigend, hetgeen blijkt uit navolgende cijfers, bewerkt naar gegevens uit „Monatsberichte des Österreichischen Institutes für Wirtschaftsforschung” van 15 Mei jl.:

Gewas	1937 bebouwde opp. in 1.000 ha.	oogst in 1.000 quintalen	1946 bebouwde opp. in 1.000 ha.	oogst in pCt. van 1937	oogst in 1.000 quintalen	in pCt. van 1937
Tarwe.....	250,5	4.003,3	200,3	80,0	2.275,3	56,8
Rogge.....	358,2	4.766,8	228,9	63,9	2.444,4	51,3
Haver.....	287,3	4.748,1	198,6	69,1	1.881,3	39,6
Gerst.....	167,1	2.881,4	114,9	68,8	1.124,0	39,0
Mais.....	69,9	2.063,4	52,1	74,5	853,5	41,4
Aardappelen	215,5	36.117,5	156,1	72,4	15.328,3	42,4
Suikerbieten	40,4	10.075,6	16,1	39,9	2.249,7	22,3

Een Hongaars driejarenplan treedt op 1 Augustus a.s. in werking, meldt „Records and Statistics, supplement to The Economist” van 21 Juni. Het beoogt een zo hoog mogelijk opvoeren van de levensstandaard van het Hongaarse volk; waarschijnlijk zal het worden gekoppeld aan gelijksoortige plannen van naburige landen. De meeste aandacht zal worden geschonken aan de krachtvoorziening, het transport en de landbouw; in plaats van de traditionele monocultuur (tarwe) zal men overgaan op gemengde cultures. Toenemende mechanisatie moet arbeidskrachten vrijmaken voor de industrie.

DE DANS OM HET GOUDEN KALF.

Er zijn twee bekende uitlatingen van de joodse bankier Felix Warburg, destijds onderhandelaar voor het Duitse Rijk in Versailles, namelijk zijn vraag aan het begin van moeilijke onderhandelingen: „Zullen wij het hebben over dat wat wij wensen of over dat wat komt?” en op de vraag, wie toch uit de chaotische toestand na 1918 een uitweg zou weten te vinden, zijn typerend antwoord: „Gott und die Engländer”.

Met zijn eerste uitspraak bedoelde hij, dat wij ervoor moeten waken om bij de beoordeling van het wereldgebeuren niet alleen ons subjectief inzicht te laten gelden, maar moeten begrijpen, dat wij ook als object in de loop van de ontwikkeling betrokken zijn en dat politieke visie niets anders is dan de juiste conclusie, die wij uit ons actief en passief oordeel weten te trekken. Zoals Goethe zegt: „Man meint zu schieben, und man wird geschoben”.

Zijn tweede opmerking was een waarschuwing, dat wij ons niet moeten laten misleiden door het schijnbare „niets doen” der Engelsen en dat naast hun systeemloos „we muddle through” meestal een rode draad, een plan op „lang zicht” loopt, dat wij tot ons eigen nadeel vaak veel te laat ontdekken, waardoor wij het gevoel krijgen „beetgenomen” te zijn.

* *

„Dat wat komt”. Eigenlijk moet het al tijdens de oorlog te voorzien zijn geweest toen onze hulpbronnen ten bate van de gemeenschappelijke oorlogvoering met veel succes „gepooled” werden, dat men aan dit soort van collectivisme ook voor de vrede tijd toe was en het blijkt, dat, hoewel geen bindende overeenkomsten hieromtrent gesloten werden, herhaaldelijk de wenselijkheid uitgesproken is om deze grondstoffen-, ervaringen- en informatiepool ook na de oorlog in het leven te houden. Het is immers een open geheim, dat deze doelmatig werkende oorlogseconomie de eerste stoot gaf tot indirecte deelneming der Verenigde Staten aan de Europese zaak (lend and lease) en zonder enige twijfel stond een dergelijke hulpverlening aan de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken voor ogen, toen hij zijn magistrale rede te Cambridge hield, die ons positief dit negatieve bracht: geen afzonderlijke dollarlening aan Nederland.

Het ligt nu op ons aller weg de mogelijkheden en de aanwijzingen te zoeken, langs welke de reconstructie van Europa ter hand moet worden genomen en de voorwaarden te scheppen, waaronder het voor ons allen zo bitter noodzakelijke bedrijfskapitaal verkregen kan worden. Wij mogen dus op het ogenblik buiten beschouwing laten, of wij uiteindelijk tot een Europese federatie à la Attlee, een Statenbond à la Churchill, een Pan-Europa à la Coudenhove-Kalergi, een Atlantisch Verbond à la van Cauwelaert of een Tol-Unie à la België-Nederland-Luxemburg komen. Dat zal ons de toekomst moeten leren, want de Europese gedachte is een groeiproces, dat t.z.t. van zelf zijn uiterlijke vorm zal weten te vinden. Hierover kunnen geen besluiten worden genomen en geen verdragen worden gesloten. Maar dit wordt ook niet van ons verwacht. Generaal Marshall heeft alléén aan die landen, die voor een dollarlening in aanmerking wensen te komen, het dringend advies gegeven: „to pool their resources” — en om met een gemeenschappelijk wederopbouwprogramma voor de dag te komen. Met andere woorden: Amerika is bereid de reconstructie van Europa te financieren, mits wij zelf het initiatief tot een groots economisch offensief nemen. Zo gaat men toch ook in het dagelijks leven te werk! Wanneer een zakenman geld nodig heeft voor de wederopbouw of voor de uitbreiding van zijn bedrijf, ontwerpt hij toch ook eerst *zelf* een nauwkeurig en vastomlijnd plan voordat hij bij zijn toekomstige geldschieter voor de financiering daarvan aanklopt!

* *

Voor yelen was en is de verhouding Engeland-Amerika verre van duidelijk, d.w.z. men staart zich vaak blind op meningsverschillen en strubbelingen, die ook bij de beste vrienden in moeilijke omstandigheden onvermijdelijk zijn. Het zou te ver voeren om in te gaan op een uiteenzetting van de historische banden, die de grote Engelsprekende landen met elkander verbinden. Hun economische belangen en aspiraties liggen ook veel dichter bij elkaar dan menigen veronderstelt. Het inzicht, dat de beide landen tot samengaan in verschillende delen van de wereld leidde (Nabije en Verre Oosten, Duitsland) hebben zij zelf met deze woorden omschreven: „Anglo-American trade rivalry is a *healthy* consequence of the *free* competitive economy on which the material progress of our countries is based. But we have more often been partners than competitors, as we have been, for many years, the other's best customer”.

Van dit laatste gezichtspunt uit bekeken, begrijpen wij, waarom de Amerikanen het wegslinken van de dollarlening aan Engeland met zéér gemengde gevoelens gadeslaan, want van de verstrekte \$ 3.750.000.000 zijn nog maar \$ 2.000.000.000 over. Daarbij komt, dat medio Juli de overeenkomst ten einde loopt volgens welke alle landen van het sterlingblok (India, Australië, Zuid-Afrika, Ierland, IJsland, de Soedan, Nieuw-Zeeland en Burma) over de dollars, die zij door de handel met de Verenigde Staten verkrijgen, vrijelijk mogen beschikken en niet meer aan de Londense dollarpool behoeven af te staan. Bovendien moeten volgens het Engels-Amerikaanse dollaragreement van 15 Juli af alle landen, die met Engeland handel drijven hun uit deze transacties verkregen ponden in Londen in dollars converteren om in Amerika te kunnen kopen. De Engelsen zijn daarom aan een nieuw pondenverdedigingssysteem bezig. Hun deskundigen onderhandelen op het ogenblik met Canada en Argentinië, Zweden, Noorwegen, Portugal, België en Nederland over „transferable accounts”, wat in de praktijk op een grootscheeps clearingsysteem neerkomt, of op de verwezenlijking van het „Third” of „Trading-Empire” der Engelsen, dat eerst door de Amerikanen tegengewerkt werd, maar nu stilzwijgend geaccepteerd wordt.

Tegen de eerste dollarlening hebben zich Engelse conservatieven met hand en tand verzet, omdat zij vreesden, dat deze een handicap voor hun nieuwe buitenlandse politiek was. Zij zagen daarin een inbreuk op hun „Trading-Empire”, dat zij allang aan het opbouwen waren. Tegen een verdere dollarlening verzetten zich echter in hoofdzaak Labourkringen en wel om redenen van binnenlandspolitieke aard. Zij vreesden, dat een al te grote afhankelijkheid van Amerika o.a. een opgeven van hun nationalisatieplannen met zich zou brengen. Wanneer niet alle tekenen bedriegen, zijn Engeland en Amerika het achter de schermen allang eens geworden en wanneer wij goed opletten, wat zich aan het voltrekken is, dan moeten wij tot de conclusie komen, dat het bereikte compromis Engeland de vrije hand laat in zijn buitenlandse politiek en Amerika gelijk geeft in zijn afwijzing van een te ver doorgevoerde geleide economie.

Het advies — to pool our resources — heeft een buitenlands- en een binnenlands politieke strekking. Het betekent de aanmoediging tot aaneensluiting in een economisch (sterling?) blok, dat onderling zoveel mogelijk ruilt (clearing) en dat bovendien *die* grondstoffenlanden in zijn blok tracht te betrekken, die aan Amerika dat kunnen leveren, wat dit land als rente of als dividend voor zijn lening wil accepteren. Maar het betekent tevens (net als tijdens de oorlog) het in het leven roepen van een soort „Economic High Command”, waarin de sleutelbedrijven boven de Staten uit zich vrijwillig aaneensluiten ter volbrenging van een groete *gemeenschappelijke* taak. In deze supernational corporaties moeten *allen* aandeelhouder kunnen worden; het *bedrijfsleven* (privé-initiatief) vormt de *directie* en de *gemeenschap* oefent het

toezicht en de contrôle uit: de Staten zijn dus de *commissarissen*.

Bevin sprak enige dagen geleden, in verband met Marshall's aanbod, over functionele samenwerking. In Juli 1940, na Duinkerken, heeft Hitler over Nederland een eerste poging gedaan om met Engeland tot een compromis-vrede te komen. Behalve dat van Nederlandse zijde, zoals vanzelf spreekt, om principiële redenen op de meest volstrekte wijze geweigerd werd als bemiddelaar op te treden, werd de gedachte van het voorstel ook om zakelijke redenen verworpen en wel op deze grond: na deze oorlog zal de wereld wel rijp geworden zijn voor een functionele vrede. Bij de opbouw van het nieuwe Europa zal de leidende gedachte niet meer moeten zijn: „wie krijgt wat?” maar „wie doet wat?”. En nu blijft voor ons de vraag te beantwoorden: „Wat doet Nederland?”

K. P. VAN DER MANDELE.

LEEF TIJDSOPBOUW, WERKGELEGENHEID EN INDUSTRIALISATIE IN VERBAND MET EEN ECONOMISCHE UNIE TUSSEN BELGIË, NEDERLAND EN LUXEMBURG.

Het is een bekend feit, dat de Belgische bevolking veel minder in aantal toeneemt dan de bevolking van Nederland. Terwijl de bevolking van België in 1840 ruim 4 miljoen zielen telde, stonden hiertegenover nog geen 3 miljoen Nederlanders. In 1920 was het verschil gedeeltelijk ingehaald: België 7.406.000 inwoners, Nederland 6.865.000 inwoners. Totaal anders is evenwel het beeld thans, per 1 Januari 1947: België nog geen 8.400.000, Nederland ruim 9.500.000.

De oorzaken hiervan volgen o.a. uit het verloop van de geboortecijfers per 1.000 inwoners in beide landen:

	België	Nederland		België	Nederland
1840	34,1	35,1	1910	23,7	28,6
1850	29,8	34,4	1918	11,2	25,3
1860	30,8	31,9	1920	21,9	28,6
1870	32,6	36,1	1930	18,7	23,0
1880	31,1	35,5	1940	13,4	20,8
1890	29,0	32,9	1945	15,2	22,6
1900	28,8	31,6	1946	± 18	30,2

Terwijl gedurende de gehele periode 1840—1946 het Nederlandse geboortecijfer boven het Belgische lag, bleek bovendien de daling in het geboortecijfer, welke daling omstreeks 1880 in beide landen intrad, in België een relatief sterker verloop te hebben dan in Nederland. Houdt men voorts rekening met de sterke daling van het Belgische geboortecijfer in de eerste zowel als in de tweede wereldoorlog (gedurende de jaren 1940 t/m 1944 nam de Belgische bevolking af met 62.000, de Nederlandse daarentegen toe met bijna 400.000 inwoners), dan worden de verhoudingen duidelijk.

De netto-reproductiefactor voor bijv. het jaar 1936 was in Nederland dan ook belangrijk hoger dan in België; resp. 1,14 en 0,83¹⁾.

Tenslotte kan nog worden gewezen op het verschil in toeneming van de gemiddelde levensduur in België; en Nederland. Onder de gemiddelde levensduur verstaat men het gemiddelde aantal jaren, dat een man (of vrouw) van bepaalde leeftijd bereikt op grond van de sterftetafels. Deze gemiddelde levensduur bedroeg voor mannen vanaf de geboorte:

	België	Nederland
1880	44 jaar	40 jaar
1940	60 jaar	67 jaar

De verlenging van deze levensduur bedroeg dus over

¹⁾ De netto-reproductiefactor geeft aan, in hoeverre een bevolking zich op de duur in stand zal kunnen houden. Indien 1.000 pas geboren meisjes gedurende hun verder leven het leven schenken aan eveneens 1.000 meisjes, dan is de netto-reproductiefactor 1. Schenken zij echter het leven aan slechts 830 meisjes, dan is de netto-reproductiefactor 0,83, gelijk in 1936 in België.

een tijdvak van 60 jaar in Nederland 27 jaar, in België daarentegen slechts 16 jaar. Ook deze factor heeft uiteraard aan een sterke toeneming van de Nederlandse bevolking, vergeleken met de Belgische, medegewerkt. De specifieke sterfte (d. i. de sterfte per duizend per leeftijdsgroep) was in 1936/37 in België voor alle leeftijdsgroepen groter dan in Nederland, hetgeen logisch voortvloeit uit het verschil in levensduur:

Leeftijdsgroep (Mannen)	België Specifieke sterfte	Nederland
0—1	84,8	43,1
1—4	6,3	3,5
5—9	2,1	1,2
10—14	1,5	0,9
15—19	2,2	1,5
20—24	3,8	2,0
25—29	3,7	1,9
30—34	4,1	2,3
35—39	5,0	2,7
40—44	6,5	3,7
45—49	9,3	5,4
50—54	13,5	8,4
55—59	18,8	13,0
60—64	27,2	21,1

Het resultaat van dit alles is een andere leeftijdsopbouw in België dan in Nederland, hetgeen blijkt uit hierbijgaande leeftijdspyramiden voor het jaar 1940. Ter toelichting diene, dat op de horizontale as het percentage der manlijke resp. vrouwelijke bevolking behorende tot 5-jarige leeftijdsgroepen is af te lezen, terwijl op de verticale as de leeftijdsgroepen zijn aangegeven. Bij beide pyramiden is in de linkerhelft in de horizontale balken het aantal mannen per leeftijdsgroep in duizendtallen aangegeven. (Zie grafiek bovenaan blz. 506).

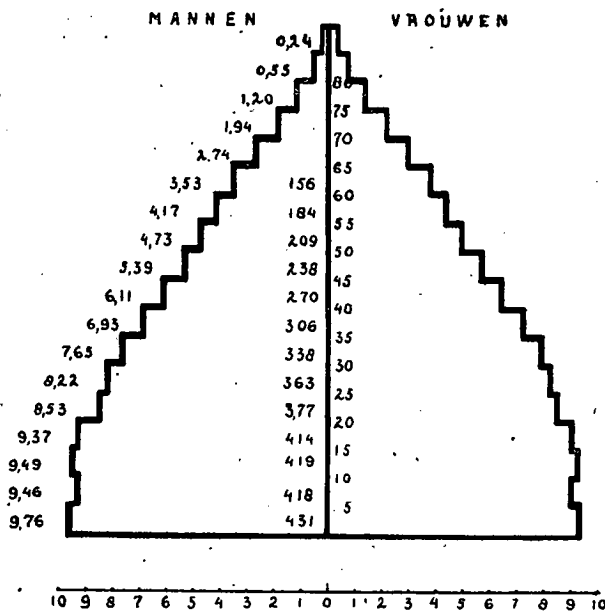
Zonder hier nader in te gaan op de verschillende „verschijningsvormen”, die een leeftijdsopbouw kan hebben, moge hier terstond op een zeer kenmerkende en voor de factor „werkgelegenheid” essentiële verhouding worden gewezen. Dit is de verhouding van het aantal 60—64-jarigen (welke binnen 5 jaar de „productieve” leeftijdsgroep verlaten) tot het aantal 10—14-jarigen (welke binnen 5 jaar de productieve leeftijdsgroep bereiken). Deze verhouding was voor mannen in België in 1940 7,99 : 4,62 = 1,73 en in Nederland 9,49 : 3,53 = 2,69. Deze factor is van groot belang voor het gehele toekomstige economische leven van een volk. Industrialisatie, woningbouw en uitbreidingsplannen worden er mede door bepaald. Op te merken valt, dat deze verhouding normaal is (d.w.z. het aantal personen, dat uit de productieve leeftijdsgroep treedt, is gelijk aan het aantal personen, dat de productieve leeftijd bereikt) bij een factor 1,36 volgens de sterftetafels van Nederland voor 1938. Dit wil dus zeggen, dat volgens de sterftetafels voor Nederland voor 1938 van 136 vijftienjarige mannen er op 65-jarige leeftijd nog 100 in leven zijn.

In het licht van het bovenstaande moge even worden gewezen op het verschil in het percentage mannen ouder dan 65 jaar in Nederland en België, van de totale manlijke bevolking dezer landen. Dit percentage bedroeg in 1940 in België 8,34 en in Nederland slechts 6,66. Waar nu het Belgische sterftecijfer sinds 1880 veel minder sterk is gedaald dan het Nederlandse, moet de mening van Drs Brandt in zijn artikel over de Volks- en Woningtelling²⁾ op een misvatting berusten. Drs Brandt meent, dat de toeneming van het percentage niet meer productieven een gevolg is van de afnemende van de sterfte. Bij vergelijking van België met Nederland blijkt echter duidelijk, dat het in werkelijkheid een gevolg is van de daling van het geboortecijfer. De daling van het sterftecijfer houdt juist het aantal ouderen relatief laag, doordat deze ouderen vooral in hun jeugd aan een hogere sterftetekans zijn blootgesteld geweest.

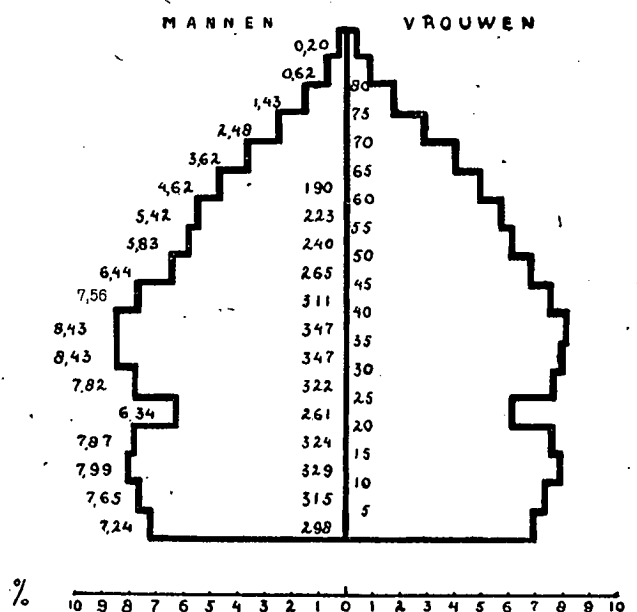
Gaan wij thans over tot een berekening van het aantal arbeidskrachten, dat in Nederland en België van 1950—1959 op de arbeidsmarkt komt, en het aantal, dat de

²⁾ Zie „E.-S.B.” van 28 Mei 1947.

NEDERLAND
1940

BELGIË
1940

arbeidsmarkt verlaat. Voor het verschil dezer aantallen dient derhalve in de periode 1950—1959 werkgelegenheid te worden gevonden.

Voor de berekening van het aantal manlijke arbeidskrachten, dat in Nederland en België van 1950—1959 de arbeidsmarkt bereikt, wordt uitgegaan van het aantal jongens, geboren in de jaren 1935 t/m 1944, waarna wordt aangenomen, dat voor België 90 pCt. en voor Nederland 92 pCt. van dit aantal de 15-jarige leeftijd bereikt. Volgens de sterftetafel voor Nederland van 1936/37 bereikte ruim 93 pCt. van alle manlijke geborenen de 15-jarige leeftijd, volgens de sterftetafel voor België voor 1936/37 slechts 87,5 pCt. Rekening houdende met de grotere sterfte in Nederland gedurende de oorlog en veiligheids-halve aannemende, dat de sterfte blijvend terugkeert op het peil van 1936/37, is een percentage van 92 voor Nederland alleszins redelijk, terwijl bij het percentage van 90 voor België rekening is gehouden met een belangrijke verbetering in de levenskansen in dat land.

Voor de berekening van het aantal manlijke arbeidskrachten, dat van 1950—1959 de arbeidsmarkt verlaat, wordt primo uitgegaan van het aantal 55—64-jarige mannen in 1950 (welk aantal het eerstvolgende decennium de 65-jarige leeftijd bereikt) en wordt secundo de sterfte onder de 15—65-jarige mannen gedurende het decennium 1950—1959 berekend. Het aantal 55—64-jarige mannen in 1950 wordt ontleend aan „The future population of Europe and the Sovjet Union”³⁾, terwijl de sterfte onder deze groep vóór het bereiken van de 65-jarige leeftijd voor Nederland werd berekend op grond van de sterftetafel 1936/37-Nederland, voor België op grond van het gemiddelde van de sterftetekansen in België en Nederland in 1936/37. De sterfte onder de 15—65-jarige mannen gedurende het decennium 1950—1959 werd ontleend aan tabellen in het bovengenoemde werk.

	België	Nederland
Aantal manlijke geboorten 1935—1944	620.000	945.000
In het decennium 1950—1959 bereiken de arbeidsmarkt	560.000	870.000 (1)
Aantal 55-64-jarige mannen in 1950	436.000	403.000
Van dit aantal bereikt de 65-jarige leeftijd	392.000	368.000 (2)
Sterfte onder 15-65-jarige mannen 1950—1959	207.000	148.000 (3)
In het decennium 1950—1959 verlaten de arbeidsmarkt: (2) + (3)	599.000	516.000 (4)
Netto aanwas arbeidsmarkt: (1) — (4)	—39.000	+354.000

Uiteindelijk blijkt dus, dat voor *Nederland* gedurende de jaren 1950—1959 het aantal manlijke beroepspersonen nog zeer sterk zal toenemen, daar deze immers vrijwel uitsluitend in de leeftijdsklasse 15—65-jarigen worden gevonden, en wel waarschijnlijk met meer dan 300.000 of meer dan 30.000 per jaar, terwijl voor *België* een, zij het geringe, afnemende is te verwachten (enkele duizenden per jaar⁴⁾). Met nadruk zij nogmaals er op gewezen, dat bovenstaande becijferingen zeer globaal zijn. De orde van grootte is echter onaantastbaar, daar reeds thans alle beroepspersonen van het decennium 1950—1959 ter wereld zijn, zodat alleen het calculeren van de te verwachten sterfte tot onzuivere berekeningen heeft aanleiding gegeven, afgezien van de invloed, die factoren als verlenging van de schoolgaande leeftijd hebben op het aantal beroepspersonen. Ter vergelijking moge tenslotte dienen, dat het aantal manlijke beroepspersonen in Nederland van 1920 tot 1930 toenam van 2.090.000 tot 2.418.000, dus met 328.000.

Thans zijn wij gekomen aan de betekenis van een en ander voor een eventuele economische unie tussen België, Nederland en Luxemburg. De cijfers wijzen uit, dat in Nederland in het decennium 1950—1959 werkgelegenheid moet worden geschapen voor ruim 300.000 mannen, hetgeen voor een belangrijk deel door verdere industrialisatie zal dienen te geschieden (afgezien van emigratie). Immers, van de toeneming van het aantal manlijke beroepspersonen in de jaren 1920—1930 ter grootte van 328.000 kwamen er niet minder dan 188.000 de industrie ten goede. Van de toeneming van het aantal vrouwelijke beroepspersonen in genoemd decennium, 136.000, vloeiden er slechts 22.000 aan de industrie toe.

Voor België en evenmin voor Luxemburg (Luxemburg verkeert demografisch in dezelfde omstandigheden als België) is uit hoofde van toeneming van het aantal beroepspersonen geen reden aanwezig voor verdere industrialisatie. Ongetwijfeld zijn er in België en Luxemburg andere redenen, zoals mechanisatie in de landbouw (waardoor het aantal arbeidskrachten in de landbouw zal afnemen) en wijzigingen in de industriële productie (bepaalde in-

³⁾ Uitgave van de Volkenbond, 1944.

⁴⁾ Vgl. ook: „Engeland's toekomstig arbeidsreservoir” in „E.-S.B.” van 11 Juni 1947, blz. 476.

dustrieën kunnen hun levensvatbaarheid verliezen, waardoor ontwikkeling van andere industrieën noodzakelijk wordt), maar dit geldt in niet mindere mate ook voor Nederland.

Eigenlijk is de situatie voor Nederland vooral nog veel ongunstiger dan de boven berekende cijfers tot uitdrukking brengen. Immers, ook reeds gedurende de periode 1940—1949 zal het aantal beroepspersonen in Nederland volgens een analoge berekening toenemen met omstreeks 387.000, in België met slechts 58.000. De werkgelegenheid, die in het huidige decennium is geschapen, is voor een zeer belangrijk deel van tijdelijke aard, terwijl voorts de arbeidsproductiviteit sterk is gedaald, waardoor meer arbeidskrachten voor een even grote productie als vóór de oorlog te werk moesten worden gesteld. En tenslotte berekende Prof. Dr J. B. D. Derksen, dat voor de oorlog de directe en indirecte werkverruiming, door Indië in Nederland teweeggebracht, op globaal 100.000 kon worden gesteld. Of deze werkgelegenheid zich in de toekomst zal herstellen, is voornamelijk een open vraag. Ook mag niet worden vergeten, dat ons dienstenverkeer met Duitsland voorlopig is lam gelegd. De beide laatste factoren brengen Nederland in een belangrijk ongunstiger positie dan België en Luxemburg, waarmede ook terdege rekening zal moeten worden gehouden.

Nederland zal dus een veel krachtiger industrialisatiepolitiek moeten voeren dan België en Luxemburg. Immers, werkgelegenheid voor 300.000 man betekent niet minder dan een equivalent van 15 Philipscomplexen. Alleen bij een volkomen vrije uitwisseling van bevolking (i.e. migratie van Nederland naar België), een uitwisseling waartoe de arbeidende massa bovendien bereid zou moeten zijn, zou Nederland zich zekere beperkingen kunnen opleggen, gelijk dit binnen een bepaald land ook somtijds geschiedt.

Bij het huidig overleg tussen de Toluniepartners in zake vestigingsvergunningen voor industrieën zal Nederland dan ook steeds moeten wijzen op de geheel andere leeftijdsopbouw harer bevolking. De onontkoombare consequenties hiervan zullen ook de Belgen en Luxemburgers duidelijk zijn.

Ir E. J. MULDER.

VAN ZWARTE NAAR VRIJE MARKT ¹⁾.

Men spreekt graag van de zwarte handel als van een maatschappelijk kwaad, waarover men zich dient te schamen, dat het in onze vaderlandse gemeenschap nagenoeg burgerrecht heeft gekregen. De zwarte handel heeft ons burgerlijk fatsoenscomplex gemobiliseerd, met het gevolg, dat wij er ons — althans in het openbaar — met groot misbaar van hebben afgekeerd. De zwarte handel is daarmede onze geheime zonde geworden, de geheime zonde van onze buurman links, van onze buurman rechts, boven of beneden, van de gehele straat. De „straat der geheime zondaren”, want de bakker, de melkboer, de slager, de kruidenier en al uw leveranciers zullen u zonder aarzelen het gehele rijtje namen kunnen opnemen, waartussen uw eigen naam verloren gaat. Het is deze typisch Hollandse karaktertrek, die niet toelaat, dat wij een duidelijk inzicht in omvang en betekenis, zowel in de zwarte handel zelf, als in zijn oorzaken en gevolgen krijgen; die niet wil, dat wij dit probleem reëel als een economisch probleem benaderen en ontleden.

De zwarte handel is niet iets van de vrije economie, het is de vrije economie zelf als enclave in het systeem der gecontroleerde, wanneer men wil, geleide economie. Ir Keus beschouwt de zwarte markt zelfs als „de noodlottige veiligheidsklep voor het stelsel der geleide economie, als de onmisbare, vrije sector, die de geleide economie helaas niet kan ontberen” ²⁾.

Dat „noodlottig” als kwalificatie van de zwarte markt

is voor ons evenwel nog de vraag. Niet wanneer het gaat over het onttrekken van goederen aan de productie of distributie, waardoor het evenwicht tussen beide verstoord wordt, niet wanneer het gaat over het vervalsen van distributiebescheiden zoals bonnen, punten, vergunningen e. d. Ook niet in notoire gevallen van directe benadeling van het landsbelang, zoals de befaamde deviezen-, smokkel, veesmokkel, enz. Want bij dit alles wordt op de een of andere wijze, hetzij direct, hetzij indirect, het evenwicht tussen productie en distributie in gevaar gebracht en kan de Overheid haar belofte, die zij in de vorm van bonnenuitgifte aan de consumenten heeft gedaan, niet nakomen. Het veroorzaakte tekort zal dan uitwerken in het ontstaan van achterstand, een wachttermijn, welke moet verstrijken voordat men zijn bonnen gehonoreerd ziet. Deze bron van zwarte handel, bron van bonneninflatie, is inderdaad noodlottig en kan derhalve niet scherp genoeg bestreden worden.

Een grensgeval heeft men, wanneer goederen aan de productie worden onttrokken, doch het evenwicht tussen productie en distributie niet wordt verstoord. Dit is in de praktijk zeer goed mogelijk. Het vaststellen van distributienormen vindt immers meestal plaats op basis van productieramingen. Een conservatief gevoerd beleid nu zorgt er voor, dat zich een behoorlijke veiligheidsmarge tussen deze beide grootheden bevindt. Dit wil zeggen, dat er een productiesurplus is, een onverdeeld overschot, dat derhalve beschikbaar is voor de vrije markt. Een duidelijk voorbeeld hiervan is de eierdistributie, waar het bestaan van deze vrije markt in zekere zin wordt getolereerd, zolang de boeren hun leveringsplicht maar nakomen. In de meeste andere productiesectoren ligt het evenwel anders en kan men als individueel producent, handelaar of consument nu eenmaal niet vaststellen, of het onttrekken van goederen aan de productie slechts een vermindering van het surplus betekent, of dat het evenwicht reeds in gevaar wordt gebracht. Van dit gezichtspunt uit is er dus veel voor te zeggen, indien de Overheid iedere handel in gecontroleerde goederen, niet gedekt door officiële papieren, verbiedt.

De vraag, of de zwarte handel „noodlottig” is, zouden wij echter ontkennend willen beantwoorden in het geval, waarbij binnen de consumptiesfeer eigendomsoverdracht van door de Overheid verleende rechten plaatsvindt, ofwel kortweg gezegd, in het geval van bonnenhandel. Het gaat de Overheid au fond niet aan, of iedere individuele consument al dan niet van zijn consumptierechten (geen plichten) wenst gebruik te maken. De consumptievrijheid is in deze zin nog steeds een onaantastbaar goed.

De eerste consequentie van dit beginsel is de vrijheid van bonnenruil. Alle distributiebescheiden — ten aanzien van textielpunten is dit slechts sinds kort het geval — zijn over de gehele linie onpersoonlijk en volledig fungibel. Dit geldt practisch ook voor alle vormen van extra toegewijzingen voor zware arbeid, aanstaande moeders, zieken, enz. Het gezinshoofd, dat aansprakelijk is voor het welzijn van de gezinsleden, zal op grond van inderdaad subjectieve waarderingen moeten uitmaken, welke behoeften en in welke intensiteit deze met behulp van de beschikbare consumptierechten zullen worden bevredigd. Oordeelt hij, dat er maar minder moet worden gesnoept en gerookt en meer vlees en vet moet worden geconsumeerd, dan achten wij het onjuist, indien het niet zou zijn toegestaan de tabaks- en snoepbonnen van zijn gezin te ruilen tegen vleesbonnen. Heeft hij er textielpunten voor over om een schoenenbon te krijgen, dan valt dat uitsluitend ter beoordeling en binnen de verantwoordelijkheid van het gezinshoofd. De Overheid gaat dit naar onze mening niets aan. Zou dit wel het geval zijn, dan zou de Overheid niet slechts de plicht hebben om ondanks de beperkte productie- en distributiemogelijkheden een ieder het zijne te geven, neen, dan zou zij er bovendien op moeten toe-

¹⁾ Dit artikel werd door de redactie ontvangen op 16 Juni 1947.

²⁾ Elsevier, 10 Mei 1947.

zien, dat een ieder datgene, wat hem wordt toegewezen, metterdaad consumeert en dus niet verloren doet gaan voor de gemeenschap.

Afgezien nu van bijzondere verstrekkingen heeft de Overheid door middel van haar distributiesysteem alle behoeften genivelleerd, of eigenlijk niet de behoeften zelf, maar de bevredigingsmogelijkheden. De behoeften worden dus onafhankelijk van koopkracht, levensgewoonte, enz., globaal genomen tot op een gelijk niveau gedekt, zodat er een per individu verschillend ongedekt deel overblijft. Men abstraheert derhalve van het principieel ongelijk zijn der individuele behoeften.

Dat er evenwel grote verschillen in dit opzicht bestaan; is een algemeen bekend verschijnsel. Vóór de oorlog werd bijv. circa 70 pCt. van de textielconsumptie — in geld gemeten — opgenomen door 30 pCt. van de bevolking. Ook al zou men zuiver kwantitatief te werk gaan en hogere prijzen voor meer modieuze artikelen uitschakelen, dan nog kan men er zeker van zijn, dat de consumptie ongelijk was en bij toenemende koopkracht steeg. Het doen van de volgende stap wordt derhalve veroorzaakt door het verschil in koopkracht. Dit verschil in koopkracht is een reëel economisch verschijnsel. Tegenover een bij sommigen zeer grote, staat een bij anderen onvoldoende koopkracht, soms zelfs niet toereikend om de door de Overheid ter beschikking gestelde consumptiemogelijkheden effectief te benutten. Het spreekt vanzelf, dat het op grond van sociale overwegingen gewenst is dit gebrek aan koopkracht op te heffen. De fiscale en sociale politiek van de Overheid draagt het hare hiertoe bij, naast het werk van charitatieve instellingen en verenigingen. Niemand zal evenwel willen beweren, dat dit doel volledig wordt bereikt. Doch ook al zou in verhouding tot de eisen, welke het zgn. distributiepakket in dit opzicht stelt, voldoende koopkracht bij iedere consument aanwezig zijn, dan nog blijft het verschil in koopkracht als een economische realiteit bestaan. Een verschil in koopkracht, niet alleen voortvloeiend uit een verschil in inkomen, doch ook voortvloeiend uit meer of mindere zuinigheid in de leiding der huisvrouw. Deze economische realiteit wordt trouwens door de meest uiteenlopende opvattingen en levensrichtingen, tot die der Sowjet-economie toe, aanvaard.

Wij achten het nu een reële economische functie, de goederendistributie, voorzover deze niet-koopkrachtige behoeften tegenover zich vindt, te richten op de bevrediging van koopkrachtige behoeften. Ten aanzien van de vrije, dus niet gedistribueerde goederen vormt dit geen probleem. Met betrekking tot de goederen, welke aan distributievoorschriften onderhevig zijn, kan dit uitsluitend op sociaal-economisch te verdedigen wijze geschieden, indien de rechtmatige houders, beschikkend over voldoende marktinzicht, vrijwillig afstand doen van de hun officieel toegekende aankooprechten. Wij beschouwen dit inderdaad als sociaal en economisch te verdedigen, omdat wij uitgingen van de praemisse, dat de Overheid ervoor zorg draagt, dat — in uitgegeven bonnen gemeten — productie en consumptie met elkander in evenwicht zijn en het hier derhalve uitsluitend om interne verschuivingen binnen de consumptiesfeer gaat. De sociaal-economische taak van de Overheid achten wij te zijn vervuld, indien de verdeling der aankooprechten — distributie wil niets anders zeggen — op de juiste wijze plaatsvindt en ieder het zijne krijgt. De Overheid legt daarmede als enige maatstaf het minimum behoefte-element aan, en dit nog slechts zeer globaal, zonder te discrimineren op grond van verschillen in koopkracht. Deze verschillen in koopkracht zullen evenwel de tendens hebben een stroming in het leven te roepen — vergelijk de stroming van hoge druk- naar lage druk-gebieden — van consumenten met relatief geringe naar consumenten met relatief grote koopkracht. Voor de eerste categorie betekent het afstaan

van aankooprechten een vermindering van consumptiemogelijkheden, die bij gebrek aan koopkracht toch niet in actuele consumptiemogelijkheden kunnen worden omgezet, waartegenover een koopkrachtsvergroting staat. Aan de distributie derhalve dankt deze groep een extra inkomen, waardoor met name de spanning tussen lonen en prijzen verminderd wordt. Voor de tweede categorie betekent het verkrijgen van aankooprechten een vergroting van de officieel gelimiteerde consumptiemogelijkheden, waartegenover echter een koopkrachtsvermindering staat. Consumptie en koopkracht zijn twee begrippen, welke aan elkander verbonden zijn.

Is het voor vele gezinshoofden niet mogelijk het distributiepakket, zoals dit in verschillende vormen beschikbaar wordt gesteld, aan te kopen, nog minder is de financiering van de aankoop van duurzame consumptiegoederen mogelijk. De Overheid heeft feitelijk het bestaan van deze onbevredigende situatie erkend, hetgeen blijkt uit de invoering van het consumentencrediet en uit de lonen in natura, welke in vele bedrijfstakken mogen worden verstrekt. In dit laatste geval kan men toch niet verwachten, dat deze goederen uitsluitend voor eigen gebruik zullen dienen. Integendeel, veelal zullen zij worden verkocht om het gebrek aan koopkracht te verminderen.

Eenzelfde werking heeft de overdracht van aankooprechten van gedistribueerde goederen. Het is een middel tot inkomensvergroting voor die groepen van consumenten, die door gebrek aan koopkracht niet in staat zijn de hun toegekende consumptiemogelijkheden volledig te benutten.

Welke zijn nu de consequenties van deze gedachte?

1. De overdraagbaarheid van distributiebescheiden, welke thans bij de wet verboden is, zal in plaats van een zwarte het ontstaan van een vrije markt tot gevolg hebben, waar vraag en aanbod van distributiebescheiden tezamen vorma en prijzen tot stand komen. Het grote bezwaar van de zwarte handel in bonnen is, dat een bepaalde categorie handelaren profiteert van het gebrek aan inzicht in de marktverhoudingen bij adspirant kopers en verkopers, met het gevolg, dat de verkopers met een te lage prijs genoegen moeten nemen, terwijl de kopers een te hoge prijs betalen. De zwarte handelaar parasiteert op dit gebrek aan marktinzicht en kan zich op gemakkelijke wijze ten koste van de consument verrijken. De schuld hiervan ligt evenwel bij de Overheid, die verhindert, dat de consumenten dit inzicht verkrijgen. Men kan de schuld niet leggen bij de consumenten zelf, die zich dan maar niet met koop of verkoop van bonnen zouden moeten bezighouden, want deze drang vloeit logisch voort uit de bestaande verschillen in koopkracht, een economische realiteit, welke men niet kan wegdeneren. Het is een struisvogelpolitiek, deze reële economische kracht niet te willen zien.

Het gevolg van het ontstaan van een vrije markt met officiële aan- en verkoopprijzen is, dat iedere winkelier bonnen van klanten zal kunnen kopen en wederom zal kunnen verkopen. Dit gevolg nu durven wij als een ernstige slag voor de huidige zwarte bonnenhandel te beschouwen. Want niemand zal zijn toevlucht tot deze figuren behoeven te nemen, aangezien men terecht meer vertrouwen aan zijn eigen winkelier zal schenken. Deze zwarte handel krijgt slechts dan een kans, indien hij voordeliger prijzen weet aan te bieden dan die, welke de gevestigde handel voor aan- en verkoop van binnen noteert. Dit systeem betekent derhalve een steun aan de gevestigde handel. De verplaatsing van bonnen van het platteland naar de stad zal in de praktijk vlot verlopen, daar de gevestigde groothandel hierbij gemakkelijk zijn bemiddeling zal kunnen verlenen. Hetzelfde geldt voor de verschuiving tussen typische arbeiderscentra en die van meer gegoeden. Deze vrije markt,

waar prijzen zonder tussenkomst van Prof. Brouwers en zijn staf tot stand komen, is tevens voor de Overheid een uiterst belangrijke indicator voor haar voorzieningsbeleid, want deze prijzen zullen een neerslag zijn van de heersende schaarste. In dit opzicht kan de geleide economie deze enclave op haar terrein niet ontberen. Inderdaad zal van de overgang naar de vrije, open markt een prijsdaling van de bonnen kunnen worden verwacht, als gevolg van het wegvallen van de risicopremie van de zwarte handel. De vraag, of daarnaast een zelfstandige, eveneens algemene, prijsdaling zal optreden zuiver als gevolg van het ontstaan van een open markt, is niet zo eenvoudig te beantwoorden. Wij zouden dit hier in het midden willen laten.

2. Een gevolg voor de consumenten-verkopers is, dat aankooprechten, welke bij gebrek aan koopkracht toch niet kunnen worden gehonoreerd, dan in inkomen, dus in koopkracht, kunnen worden omgezet. Naar onze mening is dit op grond van sociale overwegingen volkomen aanvaardbaar. Indien de Overheid door welke oorzaak ook niet in staat is, ervoor zorg te dragen, dat iedere consument over voldoende koopkracht beschikt om het officieel toegewezen distributiepakket aan te schaffen — indien men van mening is, dat de Overheid in dit opzicht geen taak heeft, is er in het geheel geen moeilijkheid — dan mag zij er geen bezwaren tegen maken, dat die distributiebescheiden, welke niet in goederen kunnen worden omgezet, bijdragen tot aanvulling van het koopkrachtstekort. Op deze wijze oefent het distributiesysteem een indirecte sociale invloed uit ten gunste van de betrokken lage inkomensgroepen. De consumenten zullen door het ontstaan van de open markt, bescherming vinden tegen het optreden van hen, die misbruik trachten te maken van de zwakke economische positie van anderen.

3. Een gevolg voor de consumenten-kopers is, dat extra consumptiemogelijkheden kunnen worden verkregen, waardoor een groter deel der behoeften kan worden gedekt. Dit geschiedt dan ten koste van inkomensvermindering. Hoge inkomens, welke bij gebrek aan bestedingsmogelijkheden een inflationistische tendens kunnen uitoefenen, vinden dan een uitweg.

Dit afromen van inkomens vindt — behalve door belastingen — in verschillende vormen plaats. In Frankrijk is er bijv. een officiële prijs voor bonloze benzine. In Rusland heeft men de staatswinkels, waar agrarische producten tegen het meervoudige van de gewone prijzen verkrijgbaar zijn. Ons land kent zijn Volksherstelsigaretten en zijn Rode Kruis Bazaar. Wij kunnen ons voorstellen, dat tegen het algemeen toepassen van dit systeem op grond van sociale overwegingen bezwaren bestaan, omdat hierbij een zeer duidelijke discriminatie plaatsvindt tussen de koopkrachtige en de weinig koopkrachtige consument. De eerste krijgt immers uitsluitend op grond van zijn grotere koopkracht een grotere consumptiemogelijkheid toebedeeld. Het systeem zou echter kunnen worden verdedigd met het motief, dat de Staat op deze wijze de inkomens nivelleert, indien het de afroming van de hoge inkomens ten goede doet komen van de lage inkomensgroepen. Wij vinden deze weg echter wel erg indirect en vrezen bovendien, dat er onderweg heel wat van deze winst verloren gaat.

Door de overdracht van distributiebescheiden toe te laten, bereikt men hetzelfde op veel eenvoudiger en veel directer wijze, zonder de interventie van de Overheid. Iedere consument weegt zijn behoefte tegen zijn koopkracht af. Weegt de eerste zwaarder, dan koopt hij; weegt de tweede zwaarder, dan verkoopt hij bonnen. Het resultaat is overheveling van koopkracht en nivellering van inkomens. Tenzij men het verschil in inkomen en koopkracht niet als een reëel economisch verschijnsel erkent, kan de bonnenhandel o. i. niet als zwarte handel, d.w.z. als iets sociaals ongeoorloofds, worden beschouwd. Economisch ongeoorloofd is het evenmin, daar het even-

wicht tussen productie en consumptie niet wordt verstoord: Wanneer de Overheid ervoor zorg draagt, dat iedere consument bij de verdeling der productie het zijne krijgt toegewezen, dan is het de zorg van de huisvader, die alleen verantwoordelijk is voor zijn gezin, de bestemming van deze rechten te bepalen.

Is er reden om aan te nemen, dat de arbeider gerechtigde bezwaren tegen het vrijlaten van de bonnenhandel zal kunnen inbrengen, omdat de consumptiemogelijkheid van de hogere inkomensgroepen zal worden vergroot? Wij menen van niet, zolang de Overheid haar huidig distributiebeleid blijft voortzetten en ieder het zijne geeft. De arbeider blijft hetzelfde distributiepakket ontvangen tegen dezelfde prijs als thans het geval is. Hij krijgt extra toeslagen en verstrekkingen hetzij in bonnen, hetzij in natura. Daarin ligt zelfs een mogelijkheid tot het verkrijgen van extra inkomen.

Is er reden om aan te nemen, dat de arbeider uit het vrijlaten van de bonnenhandel een argument zal kunnen putten om nieuwe looneisen te stellen? Wij menen van niet, daar hij bonnen, welke door gebrek aan koopkracht niet kunnen worden gerealiseerd, in inkomen kan omzetten. Hij kan dat nu ook, zij het op de zwarte markt. Zijn de verhoudingen op de zwarte markt zoveel gunstiger voor hem dan op de door ons voorgestelde vrije markt? Wanneer hij zich moet bedienen van de zwarte handel als tussenpersoon zeker niet. Het afwegen van de politieke pro's en contra's laten wij echter liever aan de Regering en aan de volksvertegenwoordiging over, waarbij de beoordeling van de opportuniteit zeer zeker een belangrijke rol zal spelen.

Vast staat, dat de lagere inkomensgroepen aan het bestaan van een distributiesysteem voordelen ontlenen. Dit zou wel eens een sta-in-de-weg kunnen zijn bij het opheffen van distributieregelingen.

Wij menen in het bovenstaande voldoende stof voor discussie te hebben verzameld. Men moet dit probleem naar onze mening nuchter en zakelijk, ontdaan van alle franje van onjuiste ethiek en valse retoriek onder de loupe durven nemen. Wat nu nog een boze droom is, een „geheime zonde”, zal bij een oplossing daarvan een erkenning van een economische realiteit, een sociale verbetering voor velen en een weggevalen bron van algemene ergernis betekenen. Het zal bovendien een niet onaanzienlijke bezuiniging op het ambtelijke apparaat tot gevolg kunnen hebben. Een waarlijk grote schoonmaak!

Dr C. N. F. SWARTTOUW.

RIJN, RUHR EN REPARATIES.

De kern van het Duitse probleem.

Kort voor afloop der Moskouse conferentie, temidden van al het deprimerende nieuws over de hopeloze impasse, waarin men scheen geraakt, kwam — op 15 April jl. — een onopvallend berichtje, welks betekenis niet zo dadelijk tot elke krantenlezer zal zijn doorgedrongen en nu wel alweer geheel vergeten zal zijn. Het vermeldde niet meer dan dat de Russische en Amerikaanse Regeringen besloten hadden, onderhandelingen te beginnen over de regeling van de nog uitstaande lend-leaseschuld der Sowjets ten bedrage van ongeveer 11 milliard dollars. Enige dagen later volgde Marshall's onderhoud met Stalin, waarin deze zich met de hem eigene rustige verzekering optimistisch uitsprak over de mogelijkheid van een compromis over alle voornaamste kwesties inzake Duitsland, waaronder demilitarisatie, politieke structuur, economische eenheid en reparaties. In de V. St. teruggekeerd, zeide Marshall te hopen, dat Stalin's optimisme gerechtvaardigd zou blijken, maar, voegde

hij er aan toe, wij mogen de factor tijd niet uit het oog verliezen, die hierbij in het spel is. De ontvrichting in Europa neemt steeds ernstiger afmetingen aan. Deze dringende problemen moeten zonder uitstel worden aangepakt.

Het zou niet zo vreemd zijn, indien enig verband bleek te bestaan tussen Marshall's tijdnood, Stalin's optimisme en de regeling der Russisch-Amerikaanse schulden¹⁾: immers, wanneer de Amerikanen haast hebben en dollars ter tafel komen, is alles mogelijk! In elk geval kan in de huidige omstandigheden een financieel gesprek tussen Moskou en Washington stellig een geschikte aanloop blijken om de politieke moeilijkheden te overwinnen, die nog in de weg staan van een breed compromis over Duitsland. Moeilijkheden, die voor een belangrijk deel wortelen in financiële en economische kwesties, daaronder in de eerste plaats die der door de Sowjet-Unie van Duitsland verlangde „reparaties”.

Te Moskou leek dit eigenlijk het voornaamste struikelblok te zijn. De Russen hielden strak en stijf vast aan hun vordering van 10 milliard dollars, binnen twintig jaar te voldoen uit de lopende Duitse productie; de Westelijke bondgenoten wilden daarvan niet horen, vóórdat Duitsland als economische eenheid hersteld en „self-sufficient” geworden was, maar bovendien de Anglo-Amerikaanse grondstoffen en levensmiddelencredieten en bezettingskosten ten volle afbetaald had uit zijn exportsurplus, hetgeen op zijn vroegst zou kunnen zijn tegen 1961. Zo gesteld, leek het inderdaad niet veel meer dan een dollarprobleem, en de oplossing hiervan vrij eenvoudig: Amerika zou de Russische vordering voorlopig kunnen afkopen met een lening, later door Duitsland terug te betalen uit zijn vrijkomend exportsurplus.

Maar zo eenvoudig bleek de zaak toch niet. Het meest waardevolle deel van het pand, dat de bondgenoten door hun militaire bezetting gezamenlijk in handen hebben, ligt in het tot de Engelse zone behorende Ruhrgebied, en over dit gebied verlangt Rusland meer directe medezeggenschap dan de Westelijke bondgenoten het wens toe te staan. En daarbij gaat het niet alleen om zekerheid voor de door Duitsland verschuldigde herstelbetalingen maar ook — en op de duur vooral — om de plaats, die dit gebied zal innemen in de toekomstige economie van Duitsland, van Europa — ja, van de wereld. Zal het opnieuw, als tussen 1870 en 1945, de kern worden van een verenigd, politiek en economisch zelfstandig, ambitieus en heerszuchtig Duitsland, dat alleen reeds door zijn centrale ligging en zijn bevolkingsoverwicht de dominerende factor op het Europese vasteland werd en weer worden zal, tenzij...

Tenzij wat? Hier stuiten wij op de kern van het Duitse probleem. Het gaat om de contrôle, niet alleen over Duitsland als „Europe's workshop” en als Europa's basis in de wereldhandel, maar ook over het belangrijkste strategische en oorlogspotentiële grensgebied op het Europese continent. Hier, aan Ruhr en Rijn, ontmoeten elkaar de thans de wereld beheersende machten van Oostelijk en Westelijk halfrond. Hier staan zij tegenover elkaar, met het gelijke *uitgesproken* doel Duitsland onschadelijk te maken voor de wereldvrede en te herstellen als onmisbare factor in de wereldeconomie, maar tevens met het *onuitgesproken* streven, het dienstig te maken aan eigen belangen, althans te verhinderen, dat het zich in dienst stelt van de tegenpartij, met alle daaraan verbonden politieke en strategische gevolgen.

Kort en duidelijk gezegd: het Westen vreest, dat Russisch-communistische invloeden er op uit zijn geleidelijk heel Duitsland, en daarna ook West-Europa, binnen Moskou's economische en politieke machtssfeer te brengen. Het Oosten verdenkt er het kapitalistische

Westen van, het Rijn-Ruhrgebied te willen ontwikkelen en gebruiken als arsenaal en uitvalbasis tegen de Sowjet-Unie, met welk doel de West-Duitse bezettingszónes, onder het mom van een toekomstige Duitse, resp. Europese, federatie, in een West-Europees politiek-economisch blok worden ingevoegd.

Tenzij nu dit wederzijdse wantrouwencomplex kan worden overwonnen en de tussen beide partijen liggende twistappel, het Rijn-Ruhrgebied, op de een of andere wijze geneutraliseerd, zal daaruit stellig vroeg of laat opnieuw een Duitsland verrijzen, dat, Oost tegen West en West tegen Oost uitspelend, zal pogen de oude ambitie te verwezenlijken. Dit is het alles overheersende politieke probleem. Daaraan dient zich het economische: het herstel van Europa, aan te passen, en ook dit moet aan Rijn en Ruhr beginnen.

Het herstelvraagstuk.

Voor Duitsers en West-Europeanen, die zich de eerste tien jaren na Versailles herinneren, wekt het enkele woord „reparaties” gedachten van wrevel en wanhoop. Men herinnert zich de eindeloze conferenties, het halsstarrige Franse vasthouden aan overdreven hersteleisen, de bezetting van het Ruhrgebied, de mislukte Dawes- en Youngplannen, kortom, het hele treurspel van de oorlogs- en herstelschulden en de daaruit voortgekomen ontvrichting van de internationale verhoudingen, die tenslotte is uitgelopen op een tweede wereldoorlog. „Dit nooit weer”, schijnt men zich te hebben voorgenomen: vandaar althans aan Angelsaksische zijde een sterke neiging om, door alle oorlogsschulden en herstelaanspraken zoveel mogelijk een streep te halen en de vijand, ongeacht het zoveel grotere leed en de zoveel grotere schade, die hij vooral aan de bezette landen heeft toegebracht, zo spoedig mogelijk weer overeind te helpen, zonder hem al te zeer te belasten met herstelverplichtingen. Voor de Angelsaksers, die zelf betrekkelijk weinig van het directe oorlogsgeweld hebben geleden aan hun productie-apparaat, of de geleden schade grotendeels nog tijdens de oorlog hebben kunnen herstellen, komt het er nu meer op aan zich een nieuwe goodwill en een markt bij het Duitse volk te scheppen dan het gebukt te doen gaan onder straf- en herstellasten ten bate van de rest van Europa. En de West-Europese bondgenoten zijn zo zeer afhankelijk van de gunst en steun der Angelsaksers, dat zij het nauwelijks wagen, dit standpunt te bestrijden en met klem voor hun goed recht op herstel op te komen.

Alleen voor de Sowjet-Unie bestaan deze herinneringen en overwegingen niet. Wel is destijds in het verdrag van Versailles een clause opgenomen, waarin als het ware pro memorie een aandeel in de Duitse herstelbetalingen werd gereserveerd voor de toekomstige „wettige” Regering van het revolutionaire Rusland — immers de Sowjet-Regering werd toen nog niet als zodanig erkend — maar reeds in 1922 heeft laatstgenoemde bij het verdrag van Rapallo tegenover Duitsland afstand gedaan van alle uit die clause voortvloeiende aanspraken, terwijl Duitsland-zijnerzijds afzag van alle vorderingen tot schadevergoeding voor de bolsjewistische onteigeningen, schuldannuleringen e.d. De Entente heeft zich destijds erg boos gemaakt over dit Duits-Russische accoord, omdat het haar eigen vorderingen tegen beide partijen doorkruiste en tegelijk de grondslag legde voor het zo gevreesde Duits-Russische samengaan, dat tot 1933 geduurd heeft. Van dit samengaan hebben de Russen wel het meest geprofiteerd bij de wederopbouw van hun door revolutie en burgeroorlog verwoeste land, waarbij Duitse leveringen op lang krediet, technische hulp, enz., hun ten dienste stonden (en de weg openden voor de latere, niet minder omvangrijke Amerikaanse medewerking). Ook liet de kwijtschelding van Duitse herstelbetalingen bij de Russen geen wrok na, aangezien de door de Duitsers aangerichte oorlogsschade buiten het

¹⁾ Er is nl., buiten de lend-lease, nog een veel oudere schuld van circa 150 miljoen dollars, nog daterend van het Kerensky-régime, die Washington geregeld wenst te zien.

gebied der Sowjets lag. Met de instorting van het Duitse keizerrijk en de annullering van het vredesverdrag van Brest-Litowsk was elk gevoel van rancune tegen het Duitse „imperialisme” verdwenen; de „kapitalistische” Entente was nu de gemeenschappelijke vijand geworden.

Geheel anders staat thans Sowjet-Rusland tegenover zijn verslagen vijand: de vijand, die het verraderlijk heeft overvallen, verwoest en uitgeplunderd; die de bevolking met koele berekening heeft mishandeld en uitgemoord; die het met zo verbeterd inspanning en zo zware offers tot stand gebrachte na-revolutionnaire opbouwwerk stelselmatig heeft vernield; en die nu, wel verre van zijn schuld en aansprakelijkheid voor de aangerichte ellende te erkennen, de sympathie en het eigenbelang van het Westen poogt te organiseren tot een nieuwe kruistocht tegen het Oosten.

Geen land heeft in deze oorlog meer van de Duitsers te lijden gehad dan Rusland; geen volk heeft meer bijgedragen tot de overwinning dan het Russische. Volgens officiële raming belooft alleen de materiële schade, door de Duitse invasie aan de burgerlijke bevolking en het productie-apparaat der Sowjet-Unie toegebracht, niet minder dan 128 milliard dollars. Maar wanneer nu Moskou op grond hiervan een schadevergoeding verlangt van 10 milliard, d. i. minder dan een tiende van de werkelijk geleden schade, wordt dit door de Angelsaksische bondgenoten als belachelijk afgewezen, en tonen deze zich meer bezorgd om een spoedig herstel van hun bezettingszônes dan om een billijke bevrediging van de rechtmatige Russische aanspraken.

Daarbij beroepen de Russen zich, naar men weet, op het zgn. protocol van Yalta van 1943, dat echter slechts een voorlopige en voorwaardelijke afspraak inhoudt, t. w. dat „de Moskouse Commissie voor Reparaties in het beginstadium van haar arbeid als basis van discussie het voorstel der Sowjet-Regering aanneemt, volgens welk het totaal der reparaties, als bedoeld in art. 2a en b (nl. industriële installaties en goederen uit lopende productie) zal bedragen 20 milliard dollars, waarvan 50 pCt. toekomt aan de Sowjet-Unie”. Op ditzelfde protocol beroepen zij zich voor hun aanspraak op herstellelingen uit lopende productie. Daartegen is van Angelsaksische zijde aangevoerd, dat dit protocol door de overeenkomst van Potsdam is achterhaald, waarin geen concrete bedragen van herstelverplichtingen zijn genoemd, terwijl de lopende productie er uitdrukkelijk in de eerste plaats wordt gereserveerd voor betaling van de-nodige importen. Het heeft echter weinig nut, op deze controverse nader in te gaan. Waar het op aan komt, is, of Duitsland nu of binnen een redelijke termijn in staat is, reparaties te presteren uit lopende productie, aangezien het te Potsdam opgestelde plan, wat de Westelijke bezettingszônes betreft, praktisch onuitgevoerd is gebleven, hetgeen voor de uitgeplunderde en verwoeste West-Europese landen een niet minder grote teleurstelling is dan voor de Sowjet-Unie.

De Russische zienswijze.

Wie gelegenheid heeft, kennis te nemen van wat over deze materie van Russische zijde wordt gezegd en geschreven²⁾, komt al spoedig onder de indruk, dat de spreekwoordelijke Russische „lastigheid”, die zich ook ter Moskouse conferentie zoo ruimschoots geopenbaard heeft, toch wel haar goede gronden vindt in de gang van zaken in de Westelijke, en meer in het bijzonder de Engelse en Amerikaanse bezettingszônes.

²⁾ De hier volgende uiteenzetting berust in hoofdzaak op gegevens, die, gepubliceerd in recente nummers van drie leidende Moskouse periodieken, het karakter hebben van officiële documentatie. Het zijn *Mirovaja Chozjajstvol Mitovaja Politika*, orgaan van het Instituut voor Wereldeconomie en Wereldpolitiek; *Bolsjewisj*, theoretisch en politiek maandschrift der Communistische Partij; en *Novoje Wremja*, weekblad gewijd aan internationale politiek. Al deze tijdschriften getuigen van uitgebreide buitenlandse informatie en nauwkeurige bestudering van de internationale literatuur.

Dat in deze zônes niet voldoende ernst gemaakt is (en wordt?) met de demilitarisatie en denazificatie, is een bekende klacht, die ook van niet-Russische zijde veel is gehoord en die, in de Russische berichtgeving met tal van voorbeelden gestaafd, de algemene achtergrond van wantrouwen vormt voor de overtuiging, dat West-Duitsland in de Angelsaksische plannen voorbestemd is om de strategische en industriële basis te worden van een Westers offensief tegen de Sowjet-Unie. Naar Westerse opvatting zou het misschien juist zijn, te spreken van een West-Europees bolwerk tegen het opdringende communisme. Maar wie zich zo uitdrukt, bedoelt toch eigenlijk hetzelfde en spreekt, volgens Moskou, de taal der Nazis. In elk geval ligt ook in deze formulering een geesteshouding besloten, die moeilijk is overeen te brengen met letter en geest van het pact van Potsdam, en juist dit is Moskou's grote grief.

Het gaat de Russen daarbij niet om botsende ideologiën, doch om zeer concrete staatkundige en economische belangen, nl. om de veiligheid en het materieel herstel van hun land. In Potsdam, zeggen zij, is een grondslag overeengekomen voor de behandeling van Duitsland in het stadium van gemeenschappelijke geallieerde controle, voorafgaande aan het te sluiten vredesverdrag. Van die grondslag is, naar hun mening, in de Westelijke zônes op essentiële punten afgeweken en telkens op een wijze, die afbreuk doet aan het primaire doel der overeenkomst, nl. Duitsland een régime op te leggen, dat niet alleen zijn volledige demilitarisatie en denazificatie waarborgt, maar ook zijn productie strikt beperkt tot vredesdoelinden en het overtollige productie-apparaat als reparaties ter beschikking van de bondgenoten stelt, de industriële trusts en monopolies als kernen van agressieve economische macht ontbindt en het Duitse volk het inzicht bijbrengt, dat het niet kan ontkomen aan de verantwoordelijkheid voor de chaos en economische ontredning, die het over zichzelf en andere volken heeft gebracht. In tegenstelling met de Russische zône, waar aan al deze dingen streng de hand gehouden, het Nazisme radicaal uitgeroeid en de productie (behoudens natuurlijk die van de weggevoerde bedrijven) al bijna normaal geworden is, heeft het slappe Angelsaksische beleid een uitgebreide ondergrondse Nazi-beweging mogelijk gemaakt, allerlei sabotage oogluikend toegestaan, de ontmanteling der overtollige industrie en daarmee de uitvoering van het reparatieprogramma stopgezet, terwijl het productiepeil ver beneden het mogelijke blijft en de bevolking, door dit alles in haar recalcitrante houding gesterkt, de bezetters nog bereid vindt haar op eigen kosten — of ten koste van de rechtmatige reparatieverlangens der bondgenoten — te verzorgen en tevreden te stellen. Kortom, het is, zo zegt men te Moskou, een terugkeer tot Chamberlain's „appeasement”-politiek, met wellicht een nieuw München in het verschiet.

En evenals destijds, ongeveer parallel met München, te Düsseldorf, besprekingen plaatsvonden tussen de „Federation of British Industries” en vertegenwoordigers der Duitse grootindustrie, om te geraken tot een nauwe samenwerking en een verdeling der wereldmarkten, zo wordt ook nu weer aan het Engelse — ditmaal verenigd met het Amerikaanse — industriële grootkapitaal het plan toegeschreven om het Duitse op de been te houden met grondstofcredieten en nieuwe investeringen, ten einde het in dienst te stellen van Europa's reconstructie onder Anglo-Amerikaanse leiding, als onderdeel van een groter plan tot gezamenlijke beheersing van de wereldhandel. Een plan, waarvoor men de aanwijzingen meent te zien in de gehele ontwikkeling der Engels-Amerikaanse betrekkingen sinds de leningovereenkomst van December 1945 en de daarbij door Engeland aanvaarde „Trade Proposals”. Deze overeenkomst, zo zegt men in Moskou, is voor Engeland slechts uitvoerbaar, voorzover het zijn door twee wereldoorlogen volkomen ondermijnde industriële

positie kan herstellen. En daartoe behoeft het — de recente kolen crisis heeft het bewezen — de beschikking over een rijke kolenbasis (de Ruhr bijv.), als substituut voor zijn eigen uitgeput rakende kolenmijnen. Dit zou dan het werkelijke, vooral door Birminghamse belangen geïnspireerde, doel zijn van Englands Ruhrpolitiek.

Nu is het inderdaad een bekend feit, dat Engeland zijn dominerende positie in de moderne wereldhandel tot in de eerste jaren van deze eeuw voor een belangrijk deel te danken heeft gehad aan zijn rijke kolenbasis. De opkomst van het Ruhrgebied en van andere belangrijke steenkoolproducenten in alle delen der wereld, vervolgens de ontwikkeling van nieuwe energiebronnen als olie en waterkracht, die in Engeland niet of slechts in zeer beperkte mate worden aangetroffen, hebben Englands bevoorrechte positie in toenemende mate verzwakt; de dreigende uitputting zijner kolenmijnen zou er voorgoed een eind aan maken. Voor die komende uitputting heeft reeds in 1866 de Engelse econoom Stanley Jevons gewaarschuwd in zijn profetisch boek „*The Coal Question*”; zelfs de termijn heeft hij daarin vrij nauwkeurig aangegeven. Maar zal het practisch mogelijk blijken, de Engelse economie op Ruhrkolen te baseren zonder een eng staatkundig verband te leggen tussen West-Duitsland en het Verenigd Koninkrijk, en zou dit niet een voornaam motief zijn voor de van Engelse zijde bepleite West-Europese federatie?

Marshall's Europa-plan.

Intussen krijgt nu het Duitse, en daarmee ook het herstelprobleem weer een geheel nieuw aanzien door Marshall's verrassende voorstellen.

In hoeverre deze een voor de Sowjet-Unie aannemelijke oplossing van het herstelvraagstuk opleveren, moet worden afgewacht. Maar gesteld al, dat Washington geen voor Moskou onaanvaardbare politieke voorwaarden stelt, lijkt het — zoals hierboven uiteengezet — niet waarschijnlijk, dat de Russen met dollars alléén te bevredigen zijn. Zij zullen ongetwijfeld blijven aandringen op waarborgen voor Duitslands blijvende pacificatie en op zekere medezeggenschap over het toekomstige lot van het Ruhrgebied.

In dit verband nu dringt zich een vraag op, die voor onze havens en voor onze betrekkingen, zowel met Duitsland als met de Sowjet-Unie, van groot belang zou kunnen worden. De vraag nl., of niet de Duitse industriële export op de duur — vooral, wanneer de noodzaak om Anglo-Amerikaanse importen met Duitse exporten te betalen vervalt — bij voorkeur zijn weg zal vinden naar Oost-Europa, waar hij uitermate welkom zal zijn, in plaats van naar de overzeese markten, waar hij met de Engelse en Amerikaanse zou concurreren. Tegenover die Duitse industriële export zou Oost-Europa, zodra het herstel daar voldoende gevorderd is, import van levensmiddelen en grondstoffen kunnen stellen, die West-Duitsland nu nog van overzee moet betrekken. Maar dit wederzijdse handelsverkeer tussen Duitsland en Oost-Europa, resp. de Sowjet-Unie, zou dan wellicht voor een belangrijk deel over onze havens kunnen worden geleid.

J. H. COHEN STUART.

AANTEKENINGEN.

DE INWISSELBAARHEID DER STERLINGSALDI PER 15 JULI A.S.

Toen Lord Keynes, na moeizame onderhandelingen, in December 1945 van de Verenigde Staten de bekende \$ 3,75 milliard lening voor Groot-Brittannië verkreeg, wachtte hem bij zijn terugkeer, naast waardering voor de diensten, die hij het land bewees, veel critiek. Bij zijn vertrek waren de algemene, en ook zijn eigen, verwachtingen hoog gespannen. Men dacht en hoopte van de Verenigde Staten een reconstructiegift te zullen ontvangen.

De critiek richtte zich niet zozeer tegen de rente- en amortisatieverplichtingen, die men ten slotte een probleem voor de toekomst achtte, maar meer tegen een andere, door de Amerikanen aan de lening gehechte bepaling, t. w. „the obligation to fulfil at an early date the requirement, which would have fallen . . . under Bretton Woods agreement only after a transition period, to make other countries sterling earnings freely convertible”¹⁾.

De te Bretton Woods overeengekomen overgangsperiode zou Engeland 5 jaar uitstel geven; conform de Amerikaanse lening vangt de inwisselbaarheid van het £ reeds op 15 Juli a.s. aan.

Het was tegen deze vroege datum, dat de critiek zich richtte. Men vreesde, dat van 15 Juli af grote bedragen aan £-saldi tegen dollars ter inwisseling zouden worden aangeboden en naarmate Engeland's \$-saldi verminderden, nam de vrees toe.

De vraag, waarmee men zich sinds enige tijd in Engeland bezighoudt, is: van welke orde van grootte is de verplichting tot inwisseling van £-saldi in andere valuta? Deze vraag is evenwel niet te beantwoorden zonder een nauwkeurige omschrijving van de aard dier verplichting.

De inwisselbaarheid van ponden sterling.

Welke ponden sterling zijn inwisselbaar? „*The Banker*” van Juni jl. bevat hierover een heldere uiteenzetting. Volgens de bepalingen van de Amerikaanse lening zullen „any sterling balances released or otherwise available for current payments . . . be freely available for current transactions in any currency area without discrimination”. Het gaat klaarblijkelijk om „current sterlings”. Wat daaronder dient te worden verstaan, leert art. 19, sectie (i) van het statuut van het Internationale Monetair Fonds, waarnaar de Engels-Amerikaanse overeenkomst verwijst; het zijn:

1. alle betalingen uit hoofde van buitenlandse handel, andere lopende zaken met inbegrip van diensten, en normale korte bank- en andere crediten;
2. betalingen uit hoofde van interest of opbrengsten van beleggingen;
3. betalingen van matige amortisaties of waardeverminderingen van directe beleggingen;
4. matige remises ten behoeve van het levensonderhoud van gezinnen.

Uit deze omschrijvingen blijkt, dat niet alle £-saldi inwisselbaar zijn, doch slechts die, welke op lopende transacties betrekking hebben; verplaatsing van kapitaal is derhalve uitgesloten, hoewel het in de practijk niet altijd eenvoudig zal zijn om uit te maken, of men met lopende dan wel met kapitaaltransacties te doen heeft.

Met dat al is men er nog niet, want aangenomen, dat alleen £-saldi, voortgekomen uit lopende transacties, mogen worden ingewisseld, rijst de vraag, of daarvoor alle ponden sterling in aanmerking komen. Engeland toch is niet alleen importerend, maar ook exporterend. In deze laatste hoedanigheid heeft Engeland vorderingen. Mag Engeland deze vorderingen afhouden van de £-saldi van het betrokken land, of moet het alle lopende schulden in ponden sterling voor inwisseling geschikt verklaren? Men heeft zich op het eerste standpunt gesteld, omdat Engeland anders wel de verplichting heeft om aan het buitenland behorende £-saldi te converteren, terwijl het zelf met misschien niet converteerbare vorderingen op datzelfde buitenland zou blijven zitten.

„Current earnings of sterling are”, aldus „*The Banker*”²⁾ „in effect earmarked in the first instance for meeting current sterling obligations and only the balances either may become convertible or transferable”.

Nu zijn de saldi van de lopende posten uit de betalingsbalans niet de enige bron van ponden sterling, die per

¹⁾ E. A. G. Robinson, „John Maynard Keynes, 1883—1946”, in „*The Economic Journal*” van Maart 1947.

²⁾ „July fifteenth and all that” in „*The Banker*” van Juni 1947.

15 Juli a.s. inwisselbaar zijn. Daar zijn nog de zgn. geaccumuleerde £-saldi van verschillende landen, in hoofdzaak ontstaan uit hoofde van leveranties aan Engeland gedurende de oorlog. Zij bedragen in totaal ongeveer £ 3,5 milliard en de grootste houders zijn India en Egypte.

Het spreekt vanzelf, dat het onmogelijk zal zijn, deze enormealdi inwisselbaar te verklaren. Op de een of andere wijze moet hier een regeling worden getroffen. Met Portugal, Argentinië, Noorwegen, Spanje, Italië en binnenkort — zo dit niet reeds het geval is — met Brazilië en Uruguay³⁾ is dat gebeurd. In wezen komt de regeling daarop neer, dat jaarlijks een zeker percentage van dezealdi vrij wordt gegeven, die dan kunnen worden geconverteerd in andere valuta.

In dit verband dient te worden gewezen op de bijzondere positie van de leden van het sterlingblok. Vroeger financierden zij hun importsaldi met Engeland uit hun £-bezit. Dit zal niet meer mogelijk zijn, omdat zij daardoor bevoorrecht zouden zijn boven de andere landen. Voor hun importsaldi zullen zij in de toekomst of meer moeten exporteren, of goud overmaken, of een beroep doen op het Internationale Fonds. Daarnaast moet de kwestie van hun enorme £-saldi worden geregeld. Op het ogenblik bestaat daarover geen overeenstemming, vooral niet met India en Egypte. Blokkering is een eenzijdig middel, maar zij lost het vraagstuk niet op, want men vergete niet, dat „these accumulated balances represent in most cases the whole of the external reserve of the creditor countries and that any unilateral blocking would cause havoc to the mechanism for financing their trade not merely with Britain but with the whole world”. Waarschijnlijk zal geen uniforme oplossing kunnen worden gevonden, maar dient elk geval op zichzelf te worden bezien.

Hoe het echter zij, uit de geaccumuleerde £-saldi van sterling en non-sterling landen vloeien per 15 Juli, evenals uit dealdi van de lopende posten van de betalingsbalans, verplichtingen tot inwisseling in andere valuta voort.

De grootte der verplichtingen.

Deze is moeilijk te schatten. Zij hangt ten slotte af van de exportcapaciteit van Engeland. Hoe meer exporten, hoe kleineraldi. Bovendien zal bij een groter aanbod van Engelse goederen, mits de kwaliteit daarbij ook goed en concurrerend is, de neiging om elders te kopen en daarvoor ponden sterling in te wisselen, verminderen.

Wat 1946 betreft, zouden de verplichtingen er waarschijnlijk als volgt uitzien:

Passievealdi in £ 1.000.000 met:	Geringe graad van inwissel- baarheid	Hoge graad van inwis- selbaarheid
Britse landen:		
Australië	12,5	
Nieuw-Zeeland	47,7	
Ceylon	22,8	
West-Indië	12,0	
Br. Guinea	2,0	
Malakka	6,0	
Noord-Rhodesia	6,8	
West-Afrika	17,5	
	127,3	
Europa:		
Finland		7,0
Zweden		9,6
Spanje en Spaanse valutagebieden	11,5	
	11,5	
Italië		9,4
		26,0
Zuid-Amerika:		
Peru		2,7
Chili		4,0
Brazilië		10,0
Uruguay		4,6
Bolivia		5,2
Argentinië	46,4	
Paraguay	46,4	2,0
		28,5
Totaal	185,2	54,5

Op basis van 1946 zouden ongeveer £ 54,5 miljoen in aanmerking komen voor inwisseling. Hierbij dienen

³⁾ Zie: „The Economist” van 7 Juni 1947.

nog te worden gevoegd de ponden sterling, die vrijkomen, op grond van welke regeling dan ook, uit de geaccumuleerdealdi. Voor een deel zullen zij worden aangewend om importen uit Engeland te betalen; voor een ander deel zullen zij waarschijnlijk tegen dollars worden omgewisseld. Indien de vingerwijzing in de Anglo-Amerikaanse lening zou worden gevolgd; komen elk jaar circa £ 43½ miljoen van de geaccumuleerdealdi vrij, waarvan vermoedelijk wel de helft voor inwisseling zal worden aangeboden. Dit brengt Engeland's totale verplichting op circa £ 75 miljoen.

Dit bedrag, gebaseerd op de cijfers van 1946, kan in de toekomst meer of minder zijn. Overmatig blijken de verplichtingen, hoe zwaar op zichzelf ook, echter niet te zijn. En in laatste instantie hangen zij af van de Engelse productiecapaciteit, van het welslagen van de „export-drive”. Hoe meer goederen en diensten Engeland, aan het buitenland beschikbaar kan stellen, hoe kleiner de verplichtingen worden. Interessant in dit verband is de rede, die Paul Bureau op de 15e Mei jl. te Londen uitsprak⁴⁾. Hij constateerde daarin, dat Engeland gedurende de laatste 10 jaren vóór de oorlog per jaar ongeveer £ 15 à £ 20 miljoen inkomen uit hoofde van „overseas banking services” verdiende. In 1946 is dit bedrag gestegen tot £ 30 miljoen.

Zonder de moeilijkheden te onderschatten, ziet deze Engelsman in de inwisselbaarheid van het pond sterling toch ook weer mogelijkheden voor de herleving van Londen tot internationaal financieel centrum.

⁴⁾ Paul Bureau, „London still leader in world finance”, in „The Commercial and Financial Chronicle” van 29 Mei 1947.

DE BUITENLANDSE HANDEL VAN POLEN.

Kort geleden heeft Polen een handelsovereenkomst gesloten met Groot-Brittannië voor drie jaren. Dit is één uit een serie van overeenkomsten, welke Polen heeft afgesloten met het Westen, t.w. met Zweden, Noorwegen, Frankrijk, Zwitserland, Italië en de landen van Latijns-Amerika. Gedurende de eerste twee jaren na de oorlog was de buitenlandse handel nog hoofdzakelijk georiënteerd op Rusland, hetgeen blijkt uit onderstaande tabel (overgenomen uit „The Economist” van 14 Juni jl.).

De buitenlandse handel van Polen in 1946¹⁾.

Landen	Import	Export	Saldo
	(in miljoenen dollar)		
Rusland	86,8	53,8	— 33,0
Russische zône v. Duitsland ..	7,1	7,3	+ 0,2
Zweden	16,6	22,4	+ 5,8
Denemarken	2,5	6,5	+ 4,0
Noorwegen	0,9	2,6	+ 1,7
Joegoslavië	0,9	1,1	+ 0,2
Hongarije	0,9	1,8	+ 0,9
Roemenië	0,3	0,8	+ 0,5
Zwitserland	0,8	3,1	+ 2,3
Frankrijk	—	5,7	+ 5,7
Finland	—	0,4	+ 0,4
Bulgarije	—	0,2	+ 0,2
Oostenrijk	0,4	0,8	+ 0,4
Totaal	117,2	106,5	10,7

¹⁾ Van 1 Januari tot 30 November.

De waarde van de Poolse buitenlandse handel in 1946 was bijna de helft van die van vóór de oorlog, doch gezien de prijsstijging was de goederenhoeveelheid aanzienlijk geringer. Van alle geïmporteerde goederen kwam 78 pCt. uit Rusland; 53 pCt. van alle geëxporteerde goederen ging naar Rusland. De handelsbalans was t.o.v. dit land ongunstig voor een bedrag van \$ 33 miljoen, het bedrag van de lening in goederen door Rusland aan Polen verleend.

Polen begint zich thans in steeds sterkere mate tevens naar het Westen te richten. Als gevolg van een recente overeenkomst zal het Russische aandeel in de Poolse buitenlandse handel in de toekomst nog verder dalen, dan thans reeds het geval is. De Poolse exporten naar Rusland dalen echter sneller dan de importen uit dit land; voor de meest essentiële goederen — voedsel, grondstoffen en olie — is Polen van Rusland afhankelijk. Anderzijds hebben de Russen de Polen ook aangemoedigd bij het hervatten van de handel met het Westen. De daling van de quota steenkool, aan Rusland te leveren — 50 pCt. van het oorspronkelijk vastgestelde quotum, d.i. 6½ in plaats van 13 miljoen ton per jaar voor de komende vier jaren — maakt het de Polen mogelijk hun export meer naar het Westen te richten dan tot dusver. Hierbij komt, dat de Polen in staat worden gesteld Russisch goud te gebruiken tot een bedrag van \$ 29 miljoen ter betaling van kapitaalgoederen en grondstoffen, die zij kunnen kopen in „hard currency countries”. „As the Russians themselves have so far been very careful in using their gold reserves for their own needs, this loan appears surprisingly generous”, zegt „The Economist”.

Het is opvallend, dat in het afgelopen jaar de buitenlandse handel van Polen met de andere landen van Oost-Europa een geringere omvang aannam dan met Zweden, Frankrijk of zelfs met Oost-Duitsland afzonderlijk. Volgens „The Economist” is het echter zeer waarschijnlijk, dat in de eerstkomende jaren de handel tussen Polen en de rest van Oost-Europa op een meer systematische basis zal worden uitgebreid. De Polen hebben reeds handelsaccorden met Tsjecho-Slowakije en Joegoslavië afgesloten; de handel met deze landen is voor de komende vijf jaren uitgestippeld.

Het probleem op korte termijn ligt echter in de structuur van de buitenlandse handel. Het onderstaande staatje geeft de percentages van de verschillende goederencategorieën in de Poolse import en export in 1946 aan.

*Structuur van de buitenlandse handel van Polen in 1946**

Goederen	Import (in percentages)	Export (in percentages)
Consumptiegoederen	54	13
voedsel	47	—
Kapitaalgoederen	15	3
industriële	8	3
agrarische	7	—
Grondstoffen en brandstoffen	31	84
Totaal	100	100

Ongeveer de helft van alle importen bestond uit voedingsmiddelen, welke Polen normaliter exporteert. De Polen trachten thans een wijziging in de structuur van hun handel te brengen. De oogst van vorig jaar maakte ongeveer 60 pCt. van de gemiddelde vooroorlogse oogstbrenngsten uit; het voedseltekort werd door de UNRRA aangevuld. UNRRA-leveringen hebben thans opgehouden, maar de Polen hopen het tekort te kunnen aanvullen met de betere oogst, die dit jaar wordt verwacht, en met de beloofde Russische voedselleveranties.

Zal dit voldoende zijn om het voedselaandeel in hun import radicaal te verminderen en dat der kapitaaluitrusting evenredig te verhogen?

„The Poles take the optimistic view. The fulfilment of their three-year plan certainly depends on the import of capital goods, because 15 to 20 per cent of the planned investments are to be made with the help of foreign industrial equipment. Trade with Great Britain will certainly help the Poles gradually to shift the burden of their imports from consumers' to producers' goods . . . From the Polish as well as the British viewpoint a welcome beginning has been made”.

INTERNATIONALE NOTITIES.

EUROPA'S DOLLARSCHAARSTE.

Europa's dollarschaarste blijkt uit de volgende, door „The Financial Times” van 18 Juni jl. samengestelde statistiek betreffende het handelsverkeer van Europese landen met de Verenigde Staten:

Maandgemiddelden in 1946	Import (in millioenen dollars)	Export	Importsaldo
Nederland	18,5	1,9	16,6
België	23,3	6,4	16,9
Engeland	71,3	13,0	58,3
Frankrijk	59,3	5,2	54,1
Italië	30,9	5,7	25,2
Zweden	17,2	3,9	13,3
Noorwegen	6,6	1,1	5,5
Tsjechoslowakije	8,9	1,6	7,3
Zwitserland	9,0	8,2	0,8
Polen	15,3	—	15,3
Rusland	29,8	8,4	21,4
Joegoslavië	10,6	0,1	10,5
Griekenland	11,9	2,0	9,9
Totaal	322,6	57,5	265,1

Volgens de cijfers van 1946 komt Europa elke maand ruim ¼ milliard dollars te kort, of per jaar 3 milliard.

Voorzover de betrokken landen geen dollarleningen hebben ontvangen, zijn zij voor de financiering van hun tekorten aangewezen op hun eigen middelen, die, wat de voornaamste landen betreft, vermoedelijk eind December als volgt waren:

In \$ 1.000.000	Dollars	Goud	Totaal
Nederland	225	265	490
België	160	735	895
Engeland	563	2.005	2.568
Frankrijk	246	796	1.042
Italië	268	?	268
Zwitserland	373	1.430	1.803
Zweden	173	381	454

Op Engeland en Zwitserland na zullen de landen van West-Europa bij een voortduren van de dollartekorten binnen afzienbare tijd door hun reserves heen raken. Reeds wordt van Nederland en Zweden gemeld, dat gedurende het 1e kwartaal van 1947 „gold holdings have considerably fallen significantly”. Een oplossing op korte termijn is noodzakelijk.

DALENDE OPBRENGSTEN VAN DE BELEGGINGEN DER AMERIKAANSE LEVENSVZERZEKERINGMAATSCHAPPIJEN.

Voor het eerst in de geschiedenis van de Amerikaanse levensverzekeringmaatschappijen is het rendement op hun beleggingen gedaald beneden 3 pCt. In 1946 was dit nl. 2,92 pCt., vergeleken met 3,07 pCt. in 1945 en 3,61 pCt. in 1940.

Het rendement op de beleggingen van deze maatschappijen is reeds sinds 1925 voortdurend dalende; deze daling verloopt nagenoeg parallel met die van de algemene rentevoet, volgens het „Institute of Life Insurance”. Zij wordt gedeeltelijk gecompenseerd door een gunstiger wordend „sterfteverloop” onder de houders van polissen gedurende deze jaren; het resulterende verlies aan inkomen echter „has been sufficient over the 21 years”, aldus het „Institute of Life Insurance”, „to cause adjustment of policy interest rates by most companies to new levels materially below those used in the '20 s. By the end of this year, many companies will be using 2¼ %, 2½ % or 2¾ % as the basis of their policy computations, in contrast to the 3 % to 3½ % used in the '20 s”.

Ook de netto kosten voor bezitters van een levensverzekering liggen thans op een iets hoger niveau dan

20 jaar geleden. Dit is een natuurlijk gevolg van het gedaalde rendement op de beleggingen, daar de te kweken rente van beleggingen een der drie grondslagen is voor het bepalen van de kosten van levensverzekering¹⁾.

De gekweekte rente in 1946 bedroeg slechts de helft van het bedrag, dat zou zijn verkregen, indien de belegde gelden van 1946 tegen eenzelfde rentevoet als in 1925 hadden kunnen worden uitgezet. Het verschil tussen de werkelijk gekweekte rente in 1946 en de opbrengsten, welke zouden zijn verkregen bij het rentepeil van 1940, bedraagt ongeveer \$ 300 miljoen.

De laatste tijd boeken de levensverzekeringmaatschappijen enig succes met hun pogingen om de rendementen te vergroten. Zij hebben vele veranderingen aangebracht in de verdeling van hun effectenportefeuille en tegelijkertijd tal van nieuwe beleggingskanalen gevonden, die het gemiddelde rendement kunnen verhogen, zoals uitbreiding van de belegging in onroerend goed, grotere hypothecaire crediétverlening en vergroting van het bezit aan preferente aandelen.

De rendementen op de beleggingen der levensverzekeringmaatschappijen sinds 1939 zijn als volgt:

1939	3,70 pCt.	1943	3,29 pCt.
1940	3,61 „	1944	3,19 „
1941	3,41 „	1945	3,07 „
1942	3,40 „	1946	2,92 „

¹⁾ Vgl.: „Het levensverzekeringsbedrijf sedert de bevrijding“ door Mr J. N. van Woerkom in „E.-S.B.“ van 5 Februari 1947.

CANADA.

De economische ontwikkeling in Canada beweegt zich nog altijd in een opgaande lijn.

De staalproductie — aldus „The Guaranty Survey“ van 28 Mei jl. — bereikte in Maart jl. een hoogte, die de top van April 1945 overtrof. De totale productie bedroeg in het 1e kwartaal van 1947 748.752 ton, tegen 727.633 ton in de overeenkomstige periode van 1946. Ook de ruw-ijzerproductie is stijgende. Zij overtrof met 50 pCt. die van verleden jaar. Het indexcijfer van de industriële productie, gebaseerd op „mining, manufacturing, construction and electric power“, lag in Maart 2,3 pCt. boven dat van Februari jl.

Ook in de landbouwsector is vooruitgang te constateren. Canadese tarwevoorraden beliepen op 1 Mei 93.996.000 bushels, tegen 81.562.000 bushels een jaar tevoren. Evenals in de Verenigde Staten zijn ook de oogsten in Canada overvloedig geweest.

De uitbreiding van de productie had grotere omzetten tot gevolg. In Maart bedroegen zij 10 pCt. meer dan een jaar geleden. Dit wat de groothandel betreft; in de kleinhandel was de stijging 6 pCt.

Het opheffen van overheidsmaatregelen gaat gestadig voort. Op de 17e April jl. kondigde men voor 136 artikelen vrijstelling van exportcontrole aan.

De export zelf beliep in het 1e kwartaal van 1947 \$ 597,1 miljoen, of ongeveer 15 pCt. meer dan in de overeenkomstige periode van 1946. De export naar de Verenigde Staten, die $\frac{1}{3}$ uitmaakt van het totaal, vertoonde een stijging van 24 pCt. Het importsaldo met de Verenigde Staten bedroeg voor het 1e kwartaal van dit jaar \$ 204,1 miljoen, hetgeen ongeveer 2 maal zoveel was als een jaar tevoren.

Met dit importsaldo belandt men bij het zwakke punt in de Canadese economische toestand. Want Canada produceert en exporteert weliswaar in toenemende mate, maar de importen uit de Verenigde Staten zijn groter dan de exporten daarheen en dit scheidt ook voor Canada een dollarprobleem. „The Banker“ van Juni jl. weet te melden, dat de Canadese invoer uit en export naar de Verenigde Staten in 1946 resp. \$ 1.405 miljoen en \$ 889 miljoen bedroegen, hetgeen neerkomt op een dollardeficit van ruim 0,5 milliard.

BOEKAANKONDIGING.

Publicatie no. 40 van het Nederlandsch Economisch Instituut.

Binnen enkele dagen verschijnt de 40ste publicatie van het Nederlandsch Economisch Instituut, t. w.:

„Enkele economische aspecten van de kersenteelt in Nederland“ door Dr J. H. van Stuijvenberg.

Deze studie wordt in de handel gebracht voor f 6,—*. Voor donateurs en leden van het Nederlandsch Economisch Instituut geldt de verminderde prijs van f 4,50.

Donateurs en leden kunnen zowel bij het Secretariaat van het N.E.I., Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam-W. (Giro no. 8408), als bij de uitgevers (De Erven F. Bohn N.V., Haarlem) bestellen. Anderen uitsluitend bij de boekhandel en de uitgevers.

GELD- EN KAPITAALMARKT.

De ruimte op de geldmarkt duurde ook in de afgelopen week voort door het toestromen van vrij belangrijke bedragen aan bankbiljetten naar de banken. De biljetten-circulatie daalde blijkens de jongste weekstaat van De Nederlandsche Bank met f 28 miljoen, waardoor de totale uitgifte ad f 2.719 miljoen ongeveer het niveau van Februari 1947 weer bereikte. Door de vergrote liquiditeit oefenden de banken bij de Agent veel vraag uit naar jaarpapier. Bij geringe omzetten vertoonden de markt-disconto's slechts weinig verandering t.o.v. de voorafgaande week. Drie- en viermaandspromessen waren aangeboden tegen $1\frac{7}{8}$ pCt., halfjaarspapier werd tegen hetzelfde disconto gevraagd, terwijl Maartpapier tegen $1\frac{9}{16}$ pCt. werd verhandeld. Callgeld noteerde $\frac{3}{4}$ pCt., terwijl het zeer kortlopende Junipapier tegen 1 pCt. was gevraagd.

Bij de Tweede Kamer is thans ingediend een wetsontwerp tot nationalisatie van De Nederlandsche Bank. Het gehele monetaire beleid wordt dan ook formeel aan de Regering toevertrouwd, waarbij een sinds lang bestaande toestand — in ieder geval, reeds sedert de instelling van het Egalisatiefonds in 1936 — wettelijk zal worden gesanctionneerd. Belangrijk is, dat de minister van Financiën voorshands geen termen aanwezig acht om het particuliere bankbedrijf wettelijk te regelen, daar de bestaande Gentlemen's Agreement tussen de centrale bank en de particuliere banken in de practijk goed werkt. De aandeelhouders zullen worden schadeloos gesteld met f 2.000 aan $2\frac{1}{2}$ pCt. Grootboekinschrijvingen voor f 1.000 nominaal aan aandelen Nederlandsche Bank. Volgens de huidige beurskoersen ontvangen zij dus een bedrag van bijna f 1.650 per aandeel, terwijl de laatste beurskoers van certificaten van aandelen Nederlandsche Bank 113 $\frac{1}{4}$ bedroeg, doch dit was op 29 November 1946, terwijl sindsdien het algemene koersniveau belangrijk is gestegen. Niettemin is de schadeloosstelling zeer behoorlijk, temeer omdat het inkomen vrijwel overeenstemt met wat als dividend op de aandelen Nederlandsche Bank de laatste jaren gebruikelijk was en in de nabije toekomst was te verwachten.

De Nederlandsche dollarlening in de Verenigde Staten ten bedrage van \$ 20 miljoen is volgens de laatste berichten geheel geplaatst. In hoeverre dit een werkelijk succes is, en het resultaat niet met kunstgrepen is bereikt, zal moeten worden afgewacht, wanneer de officiële verhandeling in New York mogelijk zal zijn, en uit de koersvorming wellicht zal blijken, in hoeverre de lening in vaste handen is gekomen.

De Nederlandsche Bank heeft de vergunning tot ruil van in Amerika liggende dollarfondsen, waarvan bij eerste verkoop 25 pCt. van het dollarprovenu aan haar moet worden overgedragen, in dier voege beperkt, dat dollarobligaties niet meer onder deze vergunning vallen. Dit betreft bezit van dollarobligaties, welke niet door „switching“ zijn verkregen. Ook deze maatregel wijst in de rich-

ting, welke de vorige week reeds werd gesignaleerd, dat vordering van dollarobligaties wel eens op handen kan zijn.

In de afgelopen week trok vooral het koersverloop der Indische fondsen de aandacht. Nadat de directie der H.V.A. zeer sombere mededelingen had laten horen, gaf de markt op Donderdag jl. onder leiding van aandelen H.V.A. een scherpe daling te zien. De volgende dag stegen de koersen van aandelen H.V.A. en in sympathie daarmee de overige Indische fondsen vrij aanzienlijk op het gerucht, als zou in Nederlands-Indië principiële overeenstemming zijn bereikt. Nu dit gerucht niet op waarheid blijkt te zijn gegrond is het natuurlijk zeer de vraag, welke beweging de koersen der Indische fondsen in de komende week zullen te zien geven. Een daling lijkt niet uitgesloten.

Het koerspeil der binnenlandse en internationale fondsen vertoonde in de afgelopen week geen belangrijke veranderingen, behoudens dat aandelen Unilever 8 punten stegen tot 284. Het binnenlandse koersniveau handhaaft zich goed, waarbij de merendeels gunstige jaarverslagen over 1946 en de voortdurende geldruimte, nog geaccentueerd door herbeleggingsvraag van verkochte Amerikaanse fondsen, vooral hun invloed doen gelden. De dreiging van de inning der bijzondere vermogensheffingen doet nog geen merkbare invloed gelden. Wellicht zijn de contribuabelen voor een belangrijk gedeelte hierop reeds geprepareerd, maar toch lijkt het niet onmogelijk, dat zekere spanningen, met als gevolg koersdaling, nog zullen kunnen optreden.

	13 Juni 1947	20 Juni 1947
A.K.U.	174	183
v. Berkel's Patent	124½	121½
Lever Bros. Unilever C. v. A.	276	284
Philips G. b. v. A.	393½	390
Koninklijke Petroleum	409½	406
H.A.L.	208	206½
N.S.U.	183½	182½
H.V.A.	227½	232½
Deli Mij. C. v. A.	135½	140½
Amsterdam Rubber	133½	141

STATISTIEKEN.

NATIONALE BANK VAN BELGIË.
(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Totaal van de goudvoorraad ¹⁾	Buitenlandse deviezen	Papier op België	Voorschotten op overheidsfondsen	Deel- en pasmunt	Vorderingen op de Staat
30 April 1947	27.792	10.516	4.361	319	806	52.497
8 Mei 1947	27.794	10.723	4.505	321	828	52.432
14 " 1947	27.961	10.276	4.436	306	852	52.082
21 " 1947	27.982	10.249	3.790	322	870	52.317
29 " 1947	27.998	10.255	4.227	302	754	52.382
5 Juni 1947	28.013	10.831	4.056	316	754	52.372
12 " 1947	28.039	11.303	3.613	294	778	59.852

Data	Overheidsfondsen	Totaal activa ¹⁾	Bankbiljetten in omloop	Rekening-courant saldi van de schatkist	van anderen	Besluitwet van 6 Oct. '44 ²⁾
30 April 1947	637	163.319	75.996	1	5.596	567
8 Mei 1947	637	163.769	76.243	4	5.638	566
14 " 1947	637	162.943	75.755	2	5.501	559
21 " 1947	637	162.549	75.369	5	5.542	553
29 " 1947	637	162.928	75.446	2	5.340	552
5 Juni 1947	637	163.291	76.555	4	5.224	549
12 " 1947	637	162.732	76.174	3	5.049	544

¹⁾ Waarvan 10.493 miljoen frcs. onbeschikbaar goudsaldo na herwaardering van de goudvoorraad (Besluitwet no. 5 van 1-5-1944).
²⁾ Waaronder begrepen de post „Emissiebank te Brussel“, ten bedrage van 64.597 miljoen frcs.
³⁾ Deze post omvat: oude biljetten over te boeken op tijdelijk onbeschikbare of geblokkeerde rekeningen en niet aangegeven oude biljetten.

DE NEDERLANDSCHE BANK.
Verkorte balans op 23 Juni 1947.

Activa.		
Wissels, promessen en schuldbrieven in disconto	Hoofdbank f — Bijbank — Agentsch. " 102.816,63	f 102.816,63 ¹⁾
Wissels, schatkistpapier en schuldbrieven, door de Bank gekocht (art. II, 1e lid, sub 3 van de Bankwet 1937 j° art. 4 van het Koninklijk besluit van 1 October 1945, Staatsblad No. F 204)		—
Schatkistpapier, door de Bank overgenomen van de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947		2.100.000.000,—
Beleningen:	Hoofdbank 150.379.997,81 ²⁾	
(incl. voorschotten in rekening-courant op onderpand)	Bijbank " 657.219,98 Agentsch. " 8.544.662,49	
	f 159.581.880,28	
Op effecten, enz.	f 159.380.116,14 ³⁾	
Op goederen en celen	201.764,14	
	f 159.581.880,28 ⁴⁾	
Voorschotten aan het Rijk (art. 16 van de Bankwet 1937)		—
Boekvordering op de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947		1.500.000.000,—
Munt en muntmateriaal:		
Gouden munt en gouden muntmateriaal	f 502.117.279,10	
Zilveren munt, enz.	1.494.223,75	503.611.502,85
Papier op het buitenland	f 130.158.200,—	
Tegode bij correspondenten in het buitenland	130.860.590,45	
Buitenlandse betaalmiddelen	5.556.123,63	266.574.914,08
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds		67.140.116,48
Gebouwen en inventaris		3.500.000,—
Diverse rekeningen		46.809.845,15
		f 4.647.321.075,47
Passiva.		
Kapitaal	f 20.000.000,—	
Reservefondsen	12.452.579,46	
Bijzondere reserves	32.247.868,69	
Pensioenfondsen	16.902.783,31	
Bankbiljetten in omloop (oude uitgiffen)	126.086.275,—	
Bankbiljetten in omloop (nieuwe uitgiffen)	2.709.036.655,—	
Bankassigaties in omloop	67.034.72	
Rekening-courant saldo's:		
's Rijks Schatkist	f 813.570.068,23	
Geblokkeerde saldo's van banken	31.557.013,04	
Geblokkeerde saldo's van anderen	37.268.834,13	
Vrije saldo's	722.719.814,89	1.605.115.730,29
Diverse rekeningen		125.412.149,—
		f 4.647.321.075,47

¹⁾ Waarvan schatkistpapier rechtstreeks door de Bank in disconto genomen f —
²⁾ Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad no. 99) „ 42.165.200,—
 Circulatie der door de Bank namens de Staat in het verkeer gebrachte muntbiljetten „ 147.842.375,—

BANK VAN ENGELAND.
(Voornaamste posten in miljoenen ponden).

Data	Metaalvoorraad	Govt. debts and Govt. securities	Fiduciary issue	Biljetten in circulatie	Biljetten in Banking Dept.
28 Mei '47	0,2	1.449,2	1.450	1.394,1	56,1
4 Juni '47	0,2	1.449,3	1.450	1.396,2	54,1
11 Juni '47	0,2	1.449,2	1.450	1.395,5	54,8
18 Juni '47	0,2	1.449,3	1.450	1.393,5	56,8

Data	Gouden en zilveren munten	Govt. securities	Other securities		Deposits		
			Disc. and advances	Securities	Totaal	Public deposits	Banken
28 Mei '47	1,3	329,6	8,7	24,4	402,0	5,0	301,9
4 Juni '47	1,4	342,4	11,0	16,7	407,6	8,0	293,8
11 Juni '47	1,4	324,8	16,4	17,2	396,6	7,3	295,8
18 Juni '47	1,7	333,3	10,8	18,1	402,4	10,3	299,6

DE NEDERLANDSCHE BANK.
 (Voornaamste posten in duizenden gulden^s).

Data	Munt en muntmateriaal	Papier op het buitenland	Tegood bij corres. in het buitenland en buitenlandse betaalmiddelen	Wissels, prom. enz. en open marktpapier	Beleningen
6 Mei '47	522.409	126.894	122.728	101	157.176
12 " '47	520.685	131.755	175.487	101	154.825
19 " '47	520.237	130.168	167.224	101	156.399
27 " '47	519.882	145.179	166.437	102	155.270
2 Juni '47	522.983	144.121	147.729	101	154.406
" " '47	523.754	134.591	146.813	101	155.359
16 " '47	529.113	125.833	155.485	101	155.763
23 " '47	503.612	130.158	136.417	103	159.582

Data	Bankbiljetten in omloop	Saldo in rekening-courant			
		's Rijks Schatkist	Geblokkeerde saldi van banken	Geblokkeerde saldi van anderen	Vrije saldi
6 Mei '47	2.754.067	780.167	54.693	35.635	721.301
12 " '47	2.736.901	807.929	46.270	36.670	715.076
19 " '47	2.721.059	831.434	53.082	40.471	686.701
27 " '47	2.729.913	935.214	64.256	38.382	591.068
2 Juni '47	2.764.130	889.826	53.456	37.619	595.335
9 " '47	2.746.711	938.096	54.533	37.563	559.478
16 " '47	2.719.236	946.969	59.783	37.809	582.307
23 " '47	2.709.037	813.570	31.557	37.269	722.720

FEDERAL RESERVE BANKS.
 (Voornaamste posten in miljoenen dollars).

Data	Metaalvoorraad		Other cash	U.S. Govt. securities
	Totaal	Goudcertificaten		
23 April 1947	19.384	18.660	277	21.829
30 April 1947	19.537	18.815	276	21.857
7 Mei 1947	19.569	18.850	256	21.852
15 Mei 1947	19.628	18.910	259	21.762

Data	F.R.-biljetten in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Govt.	Member-banks
23 April 1947	24.025	17.322	482	15.820
30 April 1947	24.022	17.470	619	15.826
7 Mei 1947	24.071	17.448	654	15.877
15 Mei 1947	24.013	17.571	566	15.949

Data	NATIONALE BANK VAN ZWITSERLAND.					
	Metaalvoorraad	Buitenswissels	Disconto's en voor-schotten	Effecten	Biljetten in circulatie	Andere crediten
23 Mei 1947	5.035,2	133,8	67,0	52,3	3.830,5	1.228,8
31 Mei 1947	5.037,4	138,2	63,8	52,3	3.907,8	1.178,5
7 Juni 1947	5.040,8	134,3	80,7	52,3	3.862,2	1.160,3
14 Juni 1947	5.037,1	124,2	85,1	52,3	3.810,5	1.193,6

VERKEER EN VERVOER IN NEDERLAND.

Omschrijving	Eenheid	Maandgem. 1938	Dec. 1946	Jan. 1947	Febr. 1947	Maart 1947	April 1947
Indexcijfer vervoer wilde binnenvaart		100	89	82	6	100	165
Vervoer wilde binnenvaart	1.000 t.	917	816	751	60	920	1.510
waarvan brandstoffen		260	239	269	15	276	466
Wilde binnenvaart, prestatie	mill. t/km	127	121	119	8	117	223
Indexcijfer eigen vervoer te water		100	79	31	4	59	
Eigen vervoer te water	1.000 t.	600	473	183	26	356	
Idem, prestatie	mill. t/km	45	29	13	0,3	26	
Indexcijfer internat. binnenvaart (laadverm.)		100	21	18	1	23	33
Binnengekomen schepen	Aantal	6.146	1.382	1.025	63	1.067	1.570
Laadvermogen	1.000 t.	3.572	679	542	19	630	799
Lading		2.092	309	277	10	335	393
waarvan onder: Nederlandse vlag	"	1.566	239	196	5	230	289
" " Belgische vlag	"	126	69	79	5	101	99
Vertrokken schepen	Aantal	6.082	1.220	1.081	32	1.037	1.850
Laadvermogen	1.000 t.	3.494	596	599	11	535	965
Lading		2.252	203	226	1	197	428
waarvan onder: Nederlandse vlag	"	1.559	134	169	1	142	290
" " Belgische vlag	"	229	63	45	—	39	113
Schepen in doorvaart	Aantal	2.144	574	485	67	750	1.029
Laadvermogen	1.000 t.	1.427	408	329	75	561	776
Lading		1.051	174	176	23	297	460
waarvan onder: Nederlandse vlag	"	199	34	51	8	92	151
" " Belgische vlag	"	544	108	97	10	158	190
Indexcijfer zeevaart (Inhoud)		100	27	33	31	35	38
Binnengekomen zeeschepen	Aantal	1.758	656	573	461	516	665
Bruto inhoud	1.000 R.T.	4.416	1.275	1.485	1.356	1.557	1.715
Idem, alleen geladen schepen	"	3.834	1.107	1.342	1.269	1.488	1.548
waarvan in lijnvaart	"	1.738	657	563	602	805	765
Vertrokken zeeschepen	Aantal	1.738	556	586	448	530	666
Bruto inhoud	1.000 R.T.	4.418	1.111	1.460	1.348	1.529	1.682
Idem, alleen geladen schepen	"	3.216	773	913	786	869	1.008
waarvan in lijnvaart	"	1.421	547	634	642	741	777
Goederenverkeer ter zee:							
Gelost bij invoer	1.000 t.	1.018	632	432	1.090	882	
" " doorvoer	"	1.738	53	62	143	78	
Geladen ¹⁾ bij uitvoer	"	484	133	139	95	85	
" " doorvoer	"	1.421	101	89	131	34	
Indexcijfer goederenvervoer Ned. Spoorwegen		100	92	99	92	110*	113*
Goederenvervoer Ned. Spoorwegen, totaal	1.000 t.	1.207	1.110	1.190	1.111	1.332*	1.359*
waarvan grensoverschrijdend	"	412	252	233	179	230*	289*
Reizigerskilometers Ned. Spoorwegen	1 miljoen	242	454	432	365	439*	519*
Tramwegen, vervoerde reizigers	1 miljoen	21,2	48,0	47,6	42,4	46,8	
Interloc. autobusdiensten; vervoerde reizigers	"	5,7	13,2	13,5	11,7	12,6	
Locale autobusdiensten; vervoerde reizigers	"	4,4	7,1	7,6	7,3	8,7	
Indexcijfer verkeer op de rijkswegen		100	127	117	110	128	147
Slachtoffers verkeersongevallen:							
Overleden	Aantal	65	81	50	21	43	70*
Ernstig gewond	"	368	452	449	279	353	479*
Licht gewond	"	918	362	369	237	356	513*
Indexcijfers:							
Overleden		100	125	77	32	66	108*
Ernstig gewond		100	123	122	76	96	130*
Licht gewond		100	39	40	26	39	56*

¹⁾ Bunkermateriaal e.d. niet inbegrepen.

* Voorlopig cijfer.

OVERZICHT DER LAATSTE VIER VERKORTE BALANS VAN DE NEDERLANDSCHE BANK.
(in millioenen guldens).

Actief data	2-6-'47	9-6-'47	16-6-'47	23-6-'47	Passief data	2-6-'47	9-6-'47	16-6-'47	23-6-'47
Wissels, promessen en schuldbrieven in disconto	0,1 ¹⁾	0,1 ¹⁾	0,1 ¹⁾	0,1 ¹⁾	Kapitaal	20,0	20,0	20,0	20,0
Wissels, schatkistpapier en schuldbrieven door de Bank gekocht	—	—	—	—	Reservefonds	12,5	12,5	12,5	12,4
Schatkistpapier, door de Bank overgenomen van de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Febr. 1947	2.100,0	2.100,0	2.100,0	2.100,0	Bijzondere reserves	32,2	32,2	32,3	32,2
Beleningen	154,4 ²⁾	155,4 ²⁾	155,8 ²⁾	159,6 ²⁾	Pensioenfonds	16,9	16,9	16,9	16,9
Voorschotten aan het Rijk	—	—	—	—	Bankbiljetten in omloop (oude uitgiften)	126,3	126,2	126,2	126,1
Boekvoordering op de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947	1.500,0	1.500,0	1.500,0	1.500,0	Bankbiljetten in omloop (nieuwe uitgiften)	2.764,1	2.746,7	2.719,2	2.709,0
Munt en muntmateriaal:					Bankassignaties in omloop	0,2	0,2	—	0,1
Gouden munt en gouden muntmateriaal	521,6	523,3	527,7	502,1	Rekening-courant saldo's:				
Zilveren munt, enz.	1,4	1,4	1,5	1,5	's Rijks Schatkist	889,8	938,1	947,0	813,6
Papier op het buitenland ..	144,1	134,6	125,8	130,1	Geblokkeerde saldo's van banken	53,5	54,5	59,8	31,6
Tegood bij correspondenten in het buitenland	142,9	142,1	150,1	130,9	Geblokkeerde saldo's van anderen	37,6	37,6	37,8	37,3
Buitenl. betaalmiddelen ..	4,8	4,7	5,4	5,6	Vrije saldo's	595,3	559,5	582,3	722,7
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds	67,6	67,1	67,1	67,1	Diverse rekeningen	129,8	128,6	126,6	125,4
Gebouwen en inventaris ..	3,5	3,5	3,5	3,5					
Diverse rekeningen	37,8	40,8	43,6	46,8					
	4.678,2	4.673,0	4.680,6	4.647,3		4.678,2	4.673,0	4.680,6	4.647,3
¹⁾ Waarvan schatkistpapier rechtstreeks door de Bank in disconto genomen	¹⁾ —	¹⁾ —	¹⁾ —	¹⁾ —	Circulatie der door de Bank namens de Staat in het verkeer gebrachte muntbiljetten	149,8	149,4	148,4	147,8
²⁾ Waarvan aan Ned.-Indië (Wet van 15-3-'33 Staatsblad no. 99)	²⁾ 42,2	²⁾ 42,2	²⁾ 42,2	²⁾ 42,2					

BANK VAN FRANKRIJK.

(Voornaamste posten in millioenen francs).

Data	Metaalvoorraad	Disconto's en voorschotten	Voorschotten aan de Staat		
			Vaste	Schatkist	Bezettingskosten Duitsland
22 Mei 1947	82.817	132.669	99.449	56.700	426.000
29 „ 1947	82.817	134.885	99.449	63.700	426.000
5 Juni 1947	82.817	130.359	99.449	76.700	426.000
12 „ 1947	82.817	128.046	99.449	88.000	426.000

Data	Bankbiljetten in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Staat	Diversen
22 Mei 1947	765.601	65.798	733	63.910
29 „ 1947	775.053	67.490	745	65.649
5 Juni 1947	788.003	64.532	792	62.751
12 „ 1947	787.295	69.445	785	67.829

Economisch-Statistisch Kwartaalbericht

Dezer dagen
verschijnt de eerste aflevering

UIT DE INHOUD:

Conjuncturele toestand van Nederland, Indonesië, België, Verenigde Staten en Groot-Brittannië;

Internationale geldmarkten en prijsniveaux;

Zwarte prijzen in bezettingstijd.

Jaarabonnement 1947 voor abonne's „E.-S.B.” f 4.—.

Afzonderlijke abonnementen f 6.—.

**N.V. Koninklijke Nederlandsche Maatschappij
tot Exploitatie van Petroleumbronnen
in Nederlandsch-Indië**

gevestigd te 's-Gravenhage.

In de op heden te Amsterdam gehouden Algemene Vergadering van Aandeelhouders werd het dividend over het boekjaar 1946 vastgesteld op 9 pCt.

Betaling van dit dividend ad f 90.— minus 15 pCt. dividendbelasting = f 76.50 voor de gewone aandelen, en f 9.— minus 15 pCt. dividendbelasting = f 7.65 voor de onderaandelen zal geschieden van Dinsdag 22 Juli 1947 af, tegen intrekking van resp. dividendbewijs no. 87 van de gewone- en onderaandelen of dividendbewijs no. 1 van de receptissen van gewone- en onderaandelen, bij onderstaande kantoren:

te **Amsterdam:**

Nederlandsche Handel-Maatschappij N.V. of Kasvereniging N.V.

te **'s-Gravenhage:**

Nederlandsche Handel-Maatschappij N.V. of de Heren Schill & Capadose

te **Rotterdam:**

Nederlandsche Handel-Maatschappij N.V. of de Heren van der Hoop, Offers & Zoon.

's-Gravenhage, 24 Juni 1947.

Vacatures

De Stichting Noordelijke Economisch-Technologische Organisatie te Groningen, roept sollicitanten op voor de betrekking van

sociaal-econoom

in het bijzonder voor het verrichten van werkzaamheden ten behoeve van de Provinciale Plannologische Dienst.

Sollicitaties met volledige inlichtingen te richten aan de Voorzitter van het Bestuur der Stichting, p.a. Verlengde Hereweg 108 te Groningen.

Bij het Secretariaat van grote Maatschappij bestaat gelegenheid tot plaatsing van een jong

jurist

die te werk zal worden gesteld op haar kantoor te Amsterdam met bestemming om t.z.t. naar Ned. Indië te worden uitgezonden.

Brieven met uitvoerige inlichtingen omtrent opleiding en praktijk in te zenden onder no. ESB 938 bureau van dit blad, postbus 42, Schiedam.

DEMK4

Nederlandsche Staalfabrieken v/h J. M. de Muinck Keizer N.V. te Utrecht vraagt

een jong econ. drs

Voor opleiding in budgettering en analyse resultaten.

Sollicitaties aan de afd. Personeel, Havenweg 7, Utrecht.

Grote Industriële Onderneming in het Oosten des lands roept sollicitanten op voor een vacature op haar afdeling

ADMINISTRATIEVE ORGANISATIE EN -INRICHTING

Opleiding 5-jarige H.B.S., Staatspraktijkdiploma of daaraan gelijk te stellen opleiding vereist. Diploma Moderne Bedrijfsadministratie strekt tot aanbeveling. Sollicitanten moeten een grondige praktische ervaring hebben op het gebied van moderne bedrijfsadministratie en zelfstandig aan de hand van gegeven richtlijnen administratief organisatorische regelingen tot in details kunnen uitwerken. Zij, die kennis van en ervaring met het ponskaartensysteem bezitten, genieten de voorkeur.

Leeftijd niet boven 35 jaar.

Sollicitaties, bij voorkeur met pasfoto, worden ingewacht onder no. ESB 937 bureau van dit blad, postbus 42, Schiedam.

Annonces, waarvan de tekst 's Maandags in ons bezit is, kunnen, plaatsruimte voorbehouden, in het nummer van dezelfde week worden opgenomen.

Verliesposten Voorkomend Systeem

bestaande uit 4 Diensten

Het V.V.S. is een onmisbaar hulpmiddel bij het gezondhouden van uitstaande credieten. Aanvaard als onderdeel der debiteuren-administratie, zal het van groote praktische waarde blijken te zijn.

Onze V.V.S.-brochure wordt op aanvraag kosteloos toegezonden

Van der Graaf & Co's bureaux voor den handel N.V.

Amstelstraat 14-18, Amsterdam-C, Telefoon 38631 (6 lijnen)

Binnen enkele dagen verschijnt als 40ste publicatie van het Nederl. Econom. Instituut

Dr J. H. van Stuijvenberg

Enkele economische aspecten van de kersenteelt in Nederland

Prijs f 6.-*

(Prijs voor leden en donateurs van het Nederlandsch Economisch Instituut f 4.50)

Verkrijgbaar in de boekhandel en bij de uitgevers
DE ERVEN F. BOHN N.V. — HAARLEM

N.V. LANKHORST TOUWFABRIEKEN

SNEEK TEL. 3041-3042

SPINNERIJ—TOUWSLAGERIJ SEDERT 1803

N.V. A.T.O. — VAN GEND & LOOS

Geregelde vrachtauto-dienst

Nederland - Tsjecho-Slowakije

Vraagt inlichtingen bij onze 80 kantoren of bij van Uden's Transport Bureau - Veerhaven 15 - Rotterdam

Ondernemingen, die het beste leidende personeel zoeken, speciaal met economische scholing, roepen sollicitanten op door middel van een annonce in de rubriek „Vacatures”. Het aantal reacties, die deze annonces tengevolge hebben is doorgaans uitermate bevredigend: begrijpelijk, omdat er bijna geen grote instelling is, die dit blad niet regelmatig ontvangt en waar het niet circuleert. Opdrachten voor het volgend nummer dienen 30 Juni a.s. in ons bezit te zijn.